هاوكاری

(٨) لاپەڕە
نرخی
(٢٥) فلسە
لە (دارالحریة) چاپ ئەكرێ

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

ژمارە (٢٢٩) ٩-٨-١٩٧٤

ڕۆژنامەیەكی هەفتانەی گشتی یە
لەدەزگای هاوكاری چاپو بلاو كردنـەوەی كوردی دەرئەچێت

دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد – شارع الجمهورية – ساحة الخلاني
هاتف ٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣

HAWKARI Tel - 68311 68312, 68313.

مامۆستا شبلی عیسمی پێشـوازی سەرەك وەزیرانی گینیـا ئەكات

مامۆستا شبلی عیسمی یاریدەدەری ئەمینداری گشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە بارەگاكەیانا لـە سەركردایەتی نەتەوەیی پێشوازیان كرد لە دكتور لانسانا بیافوگی سەرەك وەزیرانی گینیا • وە لـە دیدەنی یەكەدا باسی پتەوكردنی پەیوەندی نێـوان پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو پارتی دیموكراتی گینیاو هەردوو حكومەتی عیراقو گینیایان كرد •

ئا•د•ع

شۆڕشگێڕانی مۆزەمبیق "١٣٢" سەربازی دوژمنیان بە دیل گرتووە

● مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش لـە سەعات یەكو نیوی پاش نیوەڕۆی ڕۆژی ٧-٨ لە بارەگاكەیانالـە ئەنجومەنی نیشتمانی پێشوازی دكتورلانسانا بیافوگی سەرەك وەزیرانی گینیای كرد كە ئێستاكە بە سەردان لـە عیراقە •

وە لە دیدەنی یەكەدا مامۆستاصدام نامەیەكی لێ وەرگرت كەبۆ سەرۆك احمد حسن بكـر هاتوە لـە احمد سیكوتوری سەرۆكی گینیاوە •

هەروەها لەچاوپێكەوتنەكەدا كەنزیكەی سەعاتێكی خایانـد باسی پەیوەندی دۆستانەی نێوان هەردوو وڵات كرا •

ئیسرائیل چەك و تفاقی تازە لە ئەمەریكاوە ئەگرێ

ئازاد حمد

لەكاتێكدا هنری كیسنجەر خەریكی وتوویژكردنە لەگـەڵ چەند لێپرسراوێكی عەرەبو ئیسرائیلدا دەربارەی بەلایەكا-خستنی مەسـەلەی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست ، هـەر لەهەمان-كاتیشدا ئەمەریكا نیازی هەیـە چەكو تفاقی تازە بۆ ئیسرائیل بنێرێ •

لەلایەكی تریشەوە بڕیار وایەكە بەم زوانە كاك اسـماعیل فهمی وەزیری دەردوەی میسروو وەفدێكی سوریا بچـن بۆ واشنتۆن بۆ وتووێژ كـردن لەگەڵ كاربەدەستانی ئەمەریكا دەربارەی مەسەلەی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست •

وە لە تەل ئەبیب بلاوكرایەوە كە ڕۆژی ٦-٧ سەردانە حەوت ڕۆژیەكەی ئیگال ئەلۆن لـە واشـنتۆن تەواوبوو ، وە گەڕایەوە بۆ ئیسرائیل • ئەلۆن بە ڕۆژنامە نووسانی وتووەكـە سەردانەكەی سەركەوتوو بوە كاربەدەستانی واشنتۆن ڕایانگەیاندوە كە چەك وتفاق بە ئیسرائیل ئەدەنو تەخسیری ناكەن لەهەوڵداندا بۆ جێگیـر كـردنی چارەسەركردنی مەسـەلەی ڕۆژ هـەلاتی ناوەڕاست •

گرتنی چەند ئەفسەرێك لە ڕیزی لەشكری ئەردەندا

بەپێی ئەو هەواڵانەی لەشاری عەممانەوە گەیشتونەتە بیرۆت لەهەفتەی ڕابوردوودا ڕژێمـی ئەردەن دەستی بەڕەشبگیری كردوە لەریزی لەشكرداو چەند ئەفسەرێكی گەورەی گرتوە لەمانە ئەفسەر محمدالهنداوی •

هەروەها بەپێی ئەم هەواڵانەدوای ئەوەی مەلیك حسـەین لەگەڵ گولدا مائیری سـەرەك وەزیرانی پێشوو ئیسـحاق ڕابینی سەرەك وەزیرانی ئێستای دوژمن كۆبۆتەوە، ئەفسەرەكانی سوپا لەشاری زەرقاكۆبونەتەوەو كاتێ زانیویانە هێزێكی پۆلیس چواردەوری تەنیونو هەموویانی دەست بەسەر كردوە •

وە دوای ئەمە مەلیك حسەین چەند گۆڕانێكی لە ریزەكـانی لەشكردا كردوەو ئەو لیوایـە كەجاران پاسەوانی كۆشـكی (الاحمر)ی ئەكرد لە عەممان گوێزراوە بەلیوای مەلیك طلال• هەروەها مەلیك حسەین تائێستاچەند جارێك لەگەڵ سەركردەی تیرەو خێڵەكاندا كۆبۆتـەوەو پێی ڕاگەیاندون كە میسـرو ئەمەریكا ڕازین كە لەبـەری ئەردەنیشدا هێزەكانی ئەردەنو ئیسرائیل لەیەكتری جیـا بكرێنەوە •

ئا•د•ع

سالم ربیع علی سەر لە صۆماڵ ئەدات

عەدەن : ئاژانسـەكان : لەسەرداخوازی لیوا محمد سیاد بری سەرۆكی ئەنجومەنی بەرزی شۆرشی صوماڵ ڕۆژی شەممە - سبەینێ - كاك سالم ربیع علی سەرۆكی ئەنجومەنی سـەرۆ-كایـەتی كۆماری دیموكراتی یەمەن سەر لە مەقادیشو ئەدات

كاك ربیع لەوسەر دانەیـدا لەگەڵ كاربەدەستانی صـۆماڵ دەربارەی پەیوەندی دوو قۆڵی هەردوو وڵاتو باری ئێستای نێو دەوڵەتان وتوویژ ئەكات •

هەروەها بڕیاریش وایە كە ئەو سەردانە نزیكەی چـوار ڕۆژ بخایەنێ •

پڕۆگرام و پەیڕەوی نوێی بەرەی گەلی ڕزگاریخوازی عەممانو خلیج

عـەدەن : ئا•د•ع لەسۆشـێتدپریس : دووەم كونفرانسی گشتی نیشتمانی بەرەی گـەلی ڕزگاریخوازی عەممان وخلیج ڕۆژی ٥-٨ بەرنامـەیەكی نوێی كاری نیشتمانیو پەیڕەوو پڕۆگرامێكی تازەی پەسـند كردو بڕیادیدا كە سەركردایەتیەكی نوێی بەرە هەڵبژێردرێ •

وە بەیاننامەیەكی سیاسی بەرە كە ئێوارەی ٦-٨ بلاو-كرایەوە وتی :-

بارو زوروفی ئێستای گەلوشورشمان وا پێویست ئەكات كە لەجاران زیاتر دیسـپلینوریزمان ڕیكـو پێكتر بكەینو هەموو هێزو توانامان بخەینـە كار لەپێناوی بەگژاچـوونی دەستدرێژیەكانی ڕێژیمـی ئێرانو ئیمپریالیزمی بەریتانیا

هەروەها بەیاننامەكە وتی :ڕێژیمی ئێران بەو دەسـت درێژیانەی ئەیكاتە سـەرناوچەكە ساغی كردەوە كـە خزمەتی بەرژەوەندی مۆنۆپۆلەكانی ئەمەریكا ئەكاتو هانی جێگیر كردنی ئەو نەخشـەوچارەسەرە خۆبەدەستەوە دەرانە ئەدات كە لەئارادان •

ڕێژیمی سعودی هەزار ملیۆن دۆلار بە میسر ئـەدات

قاهیرە : شینخوا : ڕۆژی ٣-٨ ڕۆژنامەی - الاهـرامو اخبار الیوم - بلاویان كردەوە كە ڕێژیمی سعودی بڕیاریداوە كە هەزار ملیـون دۆلار بەشیوەی یارمەتی بدات بەمیسر جگەلەمەش بڕیاروایە كـە ڕێژیمی سعودی ٥٠٠ ملیـون دۆلاری تر بەقەرز بـدات بەمیسر •

ئەم یارمـەتیو قەرزەش مەلیك فەیسەڵی پاشـای سعودی یە لەكاتی سەردانەكەیدا لەقاهیرە داویەتی بەكاربـە دەستانی میسر •

كـەم كردنەوەی دەسەڵاتی هیلاسی لاسی!

ئەدیس ئەبابا : ئاژانسەكان ڕۆژی ٧-٨ میشیل ئەمـرۆی سەرەك وەزیرانی حەبەشـەناوەڕۆكی دەستورە تازەكـەی وڵاتی بلاوكردەوە • بەپـێی ئەم دەستورەش هیلاسی لاسی قەڕاڵ (امبراطور) ئـەودەسەڵاتانەی لێ ئەسێندرێتەوە كەوا بوو بە ٣ هەزار سـاڵ بۆ باو باپیرانو خـۆی ماوەتەوە •

دانانی ئـەم دەستورەش لەدوای ئەو یاخی بوونەوە دی كە وابو بەشەش مانگو لەشـكر دەستی داوەتێ دژی ئاژاوەو خراپەكاریو بەرتیل وەرگرتـن لەڕیزی كاربەدەستانی ڕێژیمدا

وەبەپـێی دەسـتورە تازەكەش ڕێژیمی قەڕاڵێتـی هیلاسی لاسی ئەبێ بەڕێژیمێكی مەلەكی دەستوریو دەسەڵاتی هیلاسی لاسی ئەدرێ بە پەرلـەمانێكی هەڵبژێردراو دانانـی سەرەك وەزیران • كەلەموبەرئەمە تەنیا بەدەست هیلاسی لاسی بوو •

لائوس بەرەسمی كۆماری گینیا-بیساو ئەناسێ

ڤیەنتیان : شـینخوا : ئاژانسی - دەنگوباسی لائوس - ڕۆژی ٣-٨ بلاوی كردەوە كـە حكومەتی ئیئتیلافی نیشتمانی وەختی لائوس لەكۆبونـەوەی ئەنجومەنی وەزیرانیدا بڕیاریدا كە بەرەسمی كۆماری گینیـا - بیساو بناسێ •

یاسـر عـەرەفات گەیشتە بـەرلین

بەرلین : ئەدن : هەفتـەی ڕابوردوو كاك یاسر عەرەفـات سەرۆكی لیژنەی تەنفیـزی ڕێكخراوی ڕزگاریخـوازی فەلەستین لەگەڵ وەفدێـكدا چوو بۆ كۆماری دیموكراتـی ئەلەمانیا • عەرەفات لـەو گەشتەیدا سەر لە چەنـد وڵاتێكی سوشیالیستی ئەداتو لەسەردانەكانیدا لەگـەڵ كاربەدەستانی ئەو وڵاتانـە دەربارەی پتەوكردنی پەیوەندی نێوان ڕێكخراوی (فەتـح)و ئەو دەوڵەتانە وتووێژ ئەكات •

بیرەوەری "٢٩" ساڵەی كارەساتەكەی هیرۆشیما.

تۆكیۆ : ئاژانسـەكان : بەبۆنەی بیرەوەری ٢٩ ساڵەی ئەو تاوانەی ئەمەریكا كردی كـەبریتی بوو لـە تەقاندنەوەی بۆمبایەكی ئۆتۆمی لەهیـرۆشـیمادا ڕۆژی ٦-٨ زەنگـی ئاشتی لەسەرانسەری شـاری هیروشیما لێدرا •

وەستیسو یامـادای پارێزگاری شارەكە بـەم بۆنەیەوە بانگەوازێكی ئاڕاسـتەی ڕای گشتی دنیا كردو تیایدا داوای كرد كە هەموو جـۆرە تاقی كردنەوەیەكی ئۆتۆمی قەدەغـە بكرێت •

هەروەها وتی : ئیمـە دارا لەنەتەوە یەكگرتوەكان ئەكـەین كە قەدەغەیەكی تەواو لەسەر تاقی كردنەوەی ئوتومی دابنرێو ئیمـە داوا لەوڵاتی ژاپۆنیش ئەكەین كە بەخێرایی پەیمـانی وەستاندنی ئەم جـۆرە تاقی كردنەوانە مۆربكات •

ئاژانسی ڕویتـەر ئەڵێ بەبۆنەی ئەم بیرەوەریەوە ناوی (٦٠٠) كەسی تر بلاوكرایـەوە كە (١٤٠) كەسیان خـەڵكی كوریانو بەوكارەساتە لەناوچون.

ئەوەی شایانی باسە وەكو-زانراوە تاكو ئێستا (٨٠) هەزارو ٧٦٣ كەس بەو دەست درێژیە ناپاكە لە هیرۆشیما لەناوچونو بەهەزاران كەسی تر شەلو كوێرو سەقەت بوون •

سوتانی ٢٥ فارگۆنی شەمەندەفەری واشنتۆن

هەفتەی ڕابوردوو تەقینەوە-یەك لەئیستگەیەكی شەمەنەفەری شاری واشـنتۆن ڕوویداو سێ كەس كوژرانو بیستی تـر پێكران •

وە یەكێك بەناوی هێـزی ئاسایشەوە وتی : تەقینەوەكە لە ئەنجامی ئەوەوە بووە كە نتراتی ئامۆنیوم لە ئوتوموبیلێـكی باركێشەوە گوێزراوەتـەوە ناو فارگۆنێكی شەمەنەفەرەكـەوەو ئەم تەقوتۆقە بەرپابوەو جگەلەو ٣ كەسی كوژراونو ئەو بیستەی بریندار بوون ٢٥ فارگۆنیش ئاگریان تێبەربوەو سوتاونو پریشكیش بەر چەند خانوبەرە-یەكی ئەو ناوەكەوتوە •

جەنگـاوەرانی مۆزەمبیق ١٣٢ سەربازی پورتوگالیان بەدیل گـرتووە

دار السلام : ٢-٨ شینخوا : بەپێی بەیاننامەیەكی بـەرەی ڕزگاریخوازی مۆزەمبیـق لـە سەرەتای ئەم مانگەدا جەنگاوە-ران لەناوچەی ناماتیل لەهەرێمی كابو دیلكادو هێرشیان بردۆتە سەر ئوردوگایـەكی دوژمنو ١٣٢ سـەربازیان لێ بەدیل-گرتووەو زیانێـكی گەورەیان لێداوە •

بەیاننامەكە ئەڵێ لەوهێرشەدا دوژمن دەستی نەكردۆتـەوەو پاسگایەكی لێ گیراوەو دەستو برد جەنگاوەران ئاڵای دوژمنیان لەسەر لابردوەو بەیداخی بەرەی ڕزگاری خوازی مۆزەمبیقیـان لەسەر هەڵكردوەو ئەوشتانەی تێدابووە بەردەستیان كەوتووە •

• نیكسـون • ڕان بە تاوانەكانی دائەنێ

دوای ئەو هەموو هـەراو هۆریایەی دەربارەی مەسەلەی ووتەرگێت بەرپاكراو ئەوبگرەو بەردەیەی هاتە كایەوە ، ڕۆژی سێشەممەی ڕابوردوو (٦-٨) ڕیچـارد نیكسونی سەرۆكی ئەمەریكا هەموو قسەكانی پێشـوی خۆی بە درۆ خستەوەو لەبەردەم ڕای گشـتی ئەمەریكاو دنیادا پێی لێنا كە تاوانبارەو ئەو مەسەلەی ووتەرگێتی سازكردوەو دەستی لەهەموو لایەكی ئـەو تاوانەدا هەبووە •

وە ئەم پێلێنانەی نیكسون دەنگێكی گـەورەی لەسەرانسەری دنیادا دایەوەو ئاگادارانی سـیاسیو ئاژانسەكانی دەنگوباسو دەزگاكانی ڕاگەیاندن هەریەكە بەپێی هەڵوێستی خوی دەستیان كرد بە دوان دەربارەی ئەم ڕوداوەو پێشبینی كردنی پاشە ڕۆژی نیكسـون ومەسەلەی سەرۆك هەڵبژاردنەوە لەكۆشكی سپیدا •

لەلایەكی تریشەوە سەركرداتی پارتی جمهوری كـە (حزبەكەی نیكسۆن) داوای لە ریچارد نیكسون كـرد بە زوترین كات دەست لەكار بكێشێتەوەو دە ئەنـدامی

بڕوانە ل -٧-

شۆڕشگێڕانی ئەنگۆلا سەركردایەتیەكی نوێ پێك ئەهێنن

طرابلس : ئاژانسـەكان :ڕۆژی ٥-٨ بەرێز هولـدن روبەرتو سـەرۆكی بەرەی ڕزگاریخوازی ئەنگولا ڕایگەیاندكە ڕابەرانی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی ئەنگولا خەریكی پێـك هێنـانی سەركردایەتیەكی نوێن لەگـەڵ یەكخستنی ریزی تەفـەللای بزوتنەوەكەیان بەمەبەستی وتوویژ كردن لەگەڵ پورتوگال وە بۆ دیاری كـردنی چارەنوسو پاشەڕۆژی ئەنگولا •

هەروەها ڕۆبەرتۆ وتی : من لەوباوەڕە دانیم كە پورتوگال لەرێگای و تووێژكردنەوە سەربە-خۆیی بدات بە (مستعمرە)كانی لە ئەفەریقادا چونكە پورتوگال خۆی سەربەخۆنیەو سەرمایە-دارو مونوپولەكانی ئەمەریـكادەسـتیان بەسـەراگرتوە •سەرۆكی بەرەی ڕزگاریخـوازی ئەنگولا لەكونگرە ڕۆژنامـەنوسیەكەدا وتی : ئیمـەباوەڕمان بە وتووێژكردن هەیـە بەڵام ئەو سەربە خۆییەی خەڵكی ئەنگولا ئەیانەوێ بەخـەباتی چەكدارانە وەدەست دێت ، نەك ئەوسەربەستییەی بەدەستێك ئەدرێو بەدەسـتەكەی تر ئەسێندرێتەوە •

ئەو خەباتەی شورشگێڕانی ئەنگولا دەسـتیان داوەتێ خەباتێكی ڕەوایەو ڕەنگی سەر-بەخۆیی وڵات ئەرێژێو سـامانی وڵات لەژێرچنگی ئیمپریالیـزم دەرئەهێنێتەوە •

وە وتی : هەرچەندە دوژمـن یارمەتێكی زۆرو زەبەندەی لـە ئیمپریالیزمی ئەمەریكاوە بۆ دێ بەڵام شورشگێڕانی ئەنگولا رێگای خەباتی چەكدارانەیان پەیڕەو-كردوەو دوای ١٣ ساڵ خەباتی بێوچان پورتوگال ناچار بوو كەدان بە سـەر بەخۆیی- مستعمرە - كانیا بنێ •

روبەرتو لەكۆتاییدا وتی :-ئەنگولا ١٥ هـەزار جەنگاوەری هەیەو شورشگێڕان ئەو ناوچانە بەرپوە ئەبەن كە ڕزگار كراونو ڕۆژیش نیە كەئیمە سەركەوتنی تازە بەدەست نەهێنین •

Institut kurde de Paris

○ وۆتەرگێت چی بەسەر نیکسۆن هێنا؟!

○ ئەنجومەنی سەنای ئەمەریکا نیازی چی هەیە!!

پێشەکی :

هەروەکو ئەزانین ماوەیەکە دەزگاکانی ڕاگەیاندنی ڕۆژئاواو ئەمەریکاو ئەو وڵاتانەی سەربەئیمپریالیزمی ئەمەریکان مەسەلەی وۆتەرگێتو پاشەڕۆژی نیکسۆنو مانەوەی لەکۆشکی سپی یان کردوە بەبنێشتە خۆشەی ژێردانو هەر ڕۆژەی جورە بەندوباڵۆرەیەکی بۆ لێئەدەنو ناوبەناویش ئەیانەوێ وابەخەڵکی نیشان بدەن گوایە بەناو (دیموکراتیو سەربەستی !!) لەو وڵاتانی ڕۆژئاوا هەیەو گوایە ئەم (دیموکراتیەش !!) پیرۆزەو هەرکەسێ ڕێزی بشکێنێ لێی قبول ناکرێ ... جابۆ ئەوەی دوا هەواڵی ئەو مەسەلەیە کە « وۆتەرگێتە » لەگەڵ مانەوەی نیکسۆن لە کۆشکی سپیدا پێشکەش بەخوێنەرانی بەڕێزی هاوکاری بکەین بڕیارماندا ئەم نووسینەی خوارەوە بکەین بە کوردیو بەدەستکاریو کورتکراوەییەوە پێشکەش بەخوێنەرانی بکەین .

● سەیوان ●

هەفتەی ڕابوردوو بەپێی هەواڵەکانی کۆشکی سپی واشنتۆن ئەنجومەنی نوێنەرانی ئەمەریکا جگەلە مەسەلەی وۆتەرگێت ، تاوانێکی تازەی دایە پاڵ ڕیچارد نیکسۆنو بۆ دووەم جار تاوانباری کرد ... وە ئاژانسەکانی دەنگوباس وائەیەنن کە تاوانەکە بریتی یە لەو خاڵانەی خوارەوە .

● نیکسۆن کە سەرۆکی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکایە بەشێوەیەکی نادروست دەسەڵاتی سیاسی ورەسمی خۆی هێناوە .

● بەپێچەوانەی چەند بەندێکی یاساوە ڕەفتاری کردوە

● چاوی لەچەند کردارێک پۆشیوە کە بەپێچەوانەی یاساوە کراونو ئەویش گوێ نەداوەتیو لێ نەپرسیوەتەوە .

● دەزگاکانی دەوڵەت بەتایبەتی - دەزگای باجوەر-

گرتنی - کردوە بەوەسیلەیەك بۆ هەڕەشەکردن لەو کەسانەی کە لەبیروباوەڕو لەمەیانی سیاسیدا لەگەڵیدانین .

● چەند کەسانی کەلەکاتی هەڵبژاردندا پروپاگەندەیان بۆ نیکسۆن کردوە کە ببێ بەسەرکۆمارو یارمەتییان داوە .. نیکسۆنیش ڕێگای داون کە بەبەرتیلو پارە ببن بە باڵیوزی ئەمەریکا لەدەرەوە .

وەکو زانراویشە ئەنجومەنی نوێنەران بە (٢٨) دەنگ دژی (١٠) دەنگ بڕیاری تاوانبارکردنی نیکسۆنی دابوو . لەمەوبەریش هەمان ئەنجومەن بە ٢٧ دەنگ بڕیاری تاوانبارکردنی نیکسۆنی دابوو بەوەی کە گیروگرفت ئەخاتە بەردەم لێکۆڵینەوەی مەسەلەی وۆتەرگێتو چەسپاندنی عەدالەت دەربارەی ئەم مەسەلەیە . وە هەر لەو دەنگ دانەشدا ، وەکو بڵاوکرایەوە ، حەوت ئەندام کە لەپارتی جمهووریدان دژی نیکسۆنی سەرۆکیان دەنگیان داوە .

بڕیاریش وایە کەئەنجومەنی نوێنەران بەمزووانە کۆئەبێتەوە بۆلێکۆڵینەوەی ئەوەی ئایا داوا لە ئەنجومەنی سەنا ئەکات نیکسۆن محاکەمە بکرێت یان نا ؟! ئاگادارانی سیاسی لەو باوەڕەدان کە ئەنجومەنی نوێنەران ئەو داواکاری یەپێشکەش ئەکاتو ئەو کاتە نیکسۆن محاکەمە ئەکرێتو لەسەرۆکایەتی لائەبرێو دەسەڵاتی لێ ئەسێندرێتەوە !

لەلایەکی تریشەوە، هەروەکو بەپێی سەرژماردنێکی گشتی دەرکەوتوە ، ڕای گشتی ئەمەریکا لە نیکسۆن بێزاربووە بۆ نموونە ٦٢٪ی خەڵکی ئەمەریکا داوائەکەن نیکسۆن لەسەر کار لاببردرێ کەچی ١٨٪ی خەڵکی داوایان کردوەکە نیکسۆن تاوانبار نەکرێ . وەکو زانراویشە ئەبێ ٦٠٪ی دەنگەکانی ئەنجومەنی سەنا دژی نیکسۆن بدرێ ئنجا ئەدرێ بەدادگاو خۆ ئەگەر شتێکی وا ڕووبدات ، ئەوا لە مانگی ئەیلولی ئایندەدا دەست بەمحاکەمە کردنەکە ئەکرێت :

یەکێکیش بەناوی کۆشکی سپی ئەمەریکاوە ڕایگەیاند کە ئەگەر ئەنجومەنی نوێنەران بەیەکجاریش نیکسۆن تاوانبار بکات ئەوا نیکسۆن دەست لەکار ناکێشێتەوەو خۆی بۆ محاکەمەکەی ئەنجومەنی سەنا ئامادە ئەکات .

سەرەرای ئەمەش نیکسۆن بەوە تاوانبارکراوە کە کۆمپانیا مونوپۆلەکانیش بەهۆی پێشێل کردنی یاساو بەرتیل دانەوە دەورێکی کاریگەریان هەبووە لە هەڵبژاردنی نیکسۆندا ... وە سناتۆر هربرت کالمباش دانی پیادانا‌وە کە نزیکەی ١٠٠ هەزار دولاری داوە بۆ ئەوەی نیکسۆن سەرکەوێو لەدواییدا بکرێ بەباڵیۆزی ئەمەریکا لەوڵاتێکی ئەوروپادا .

وە لەئەنجامی لێکۆڵینەوەدا ئەم کۆمپانیانەی خوارەوە پێیان لێناوە کە دەستیان لە هەڵبژاردنەوەی نیکسۆندا هەبووە بەرێگایەکی نامەشروع ئەمەش ناوی کۆمپانیاکانە :

١ - کۆمپانیای ڕێگای هاتوچۆی ئەمەریکای وە سزایەکی ٥ هەزار دۆلاری لێ سێندراوە .

٢ - کۆمپانیای کانی (معدن) مینسوتا .. (٣) هەزار دۆلاری سزاداوەو سەرۆکی ئەنجومەنی بەرێوەبردنەکەشی دەستی لەو کارەدا هەبووەو مەحکەمە هەزار دۆلاری سزا داوە .

هەروەها کۆمپانیای برانیفو گۆلف ئویلو .کۆمپانیای کارنیشنو دایموند ئەنترناشناڵو کۆمپانیای دروستکردنی پاپۆڕو کومپانیای نورثروب ... لەئەنجامی لێکۆڵینەوەو محاکەمەکردندا

دەرکەوتوە کە یارمەتی نیکسۆنیانداوەو مەحکەمەسەرو ٥ هەزار دۆلار سزای داون .

ئا ئەمەیە دیموکراتی یەتی ڕۆژئاواو بەم جورە سەربەستی ئەپارێزرێ لەوڵاتی مام سامو برسێتیو مانگرتندا .

بانگەوازێک

کرێکارانی بەحرێن بۆ ئازادیخوازانی جیهان

لە ڕۆژی ١٨-٧-١٩٧٤دا یەکێتی کرێکارانی بەحرەین بانگەوازێکی ئاراستەی یەکێتی نەقابەی کرێکارانی عەرەبو یەکێتی نەقابەی کرێکارانی جیهانو یەکێتی نەقابەی سەرانسەری ئەفەریقاو کۆنگرەی هەمیشەیی کرێکارانی ئەمەریکای لاتینو تەواوی ڕێکخراوو ئۆرگاکانی مافی ئادەمیزادی جیهان ، کردووە .

لەو بانگەوازەدا دەری خستبوو کە ماوەی دوو مانگە بزوتنەوەی کرێکارانو هێزی نیشتمانی بەحرەین بەقۆناغێکی ناسکدا دەڕوات ، بەتایبەتی لەوکاتەداکە ڕژێمی فەرمانڕەوا هەستی بە پەرەسەندنی بزوتنەوەی کرێکارانی بەحرەین کردوە ، لەبەر ئەوە ڕژێمی کۆنەپەرستی بەحرەین بەتوندی دەستی داوەتە سیاسەتی گرتنو دەرکردنی کرێکارانی بەحرەینو بەپشتگیریو یارمەتی مۆنۆپۆلەکانی بێگانە بە شێوەیەکی نارەوا لەگەڵ کرێکاران ڕەفتار ئەکات .

بەڵام کرێکارانی بەحرەین لە گیروگرفتی ڕێگای خەبات سڵ ناکەنەوەو جوامێرانە داوای مافی خۆیان دەکەنو بەردەوامن لەسەرمان گرتنو خۆپێشاندان لە کاتێکدا کە ڕوون بۆوە کە لەگەڵ ڕژێمی بەحرەیندا نەرمو نیانی سوودی نییە بەڵکو دەسەڵاتداران زیاتر لەگەڵ کرێکاراندا توندی بەکاردەهێنن . هەروەها لەو بانگەوازەدا دەریان خست کەکرێکاران ماوەیەکی دوورو درێژە بەردەوام تێدەکۆشنو هەوڵ ئەدەن بۆ سەندنی مافی ڕەوای خۆیان هەرچەندە دەسەڵاتداران توندوتیژی بەکار بهێنن .

ڕژێمە دەربەگو کۆنەپەرستەکەی بەحرەین لەم ڕۆژانەدا دەستی داوەتە گرتنو لێدانی کرێکاران بەنیازی کپ کردنەوەی مەشخەڵی جوڵانەوەی نیشتمانی لە بەحرەیندا .. بۆیە بە هەزارەها کرێکاری لەبەندیخانەکاندا گرتووەو بەچەندەها کەسی لەئیش دەرکردووە .

کرێکارانی بەحرەین لەبانگەوازەکەدا ڕوونیان کردەوە کە ئێستا باری ناوخۆی بەحرەین بەتەواوی تێك چووە ، بەتایبەتی لەوکاتەی دا کە دەزگای ئاسایشو مخابرات کەوتوتە دەست (ئەندرسون)ی بەریتانیا کرێکارانی بەحرەین .

م . ح

کردوویە بە کوردی

لەکۆتایی بانگەوازەکەدا داوایان لە ئازادیخوازانی جیهان کردووە کە پشتگیریان بکەن ، کە ماوەیەکە توشی جورەها دەست درێژیو ئازاردان هاتوون بەتایبەتی لەبەندیخانەکانی (جدە ، سترە ، قلعە) کە لەژێر سەرپەرشتی ئەفسەرەکانی بەریتانیایەکانو ڕژێمی کۆنەپەرستیدا بە چەپەڵ ترین شێوە ئازار ئەدرێن .

هەروەها داوایان لە پێشکەوتنخوازان کردووە کە دەنگی نارەزای دەرببرن دژی ئەم تاوانانەو داوا بکەن گیراوەکانیان بەرەڵا بکرێن .. دیسانەوە بانگەوازەکە دەڵێت کوشتنو گرتنو لێدانو دەرکردن نابنە هۆی ئەوەی کرێکارانی بەحرەین پشتیان لە تێکۆشان سارد بێتەوە بەڵکو زیاتر هانیان ئەدات بۆ هێنانەدی ئامانجەکانیانو وەدەست خستنی مافی ڕەوای خویان ، پشتگیری کردنی کرێکارانی بەحرەین لە لایەن ڕێکخراوە نیشتمانییەکانەوە ، تێکۆشانی ئازادیخوازانەی بەحرەین بە تەوژم بەرەوپێشەوە ئەبات .

○ وەزارەتە تازەکەی پورتوگال ●

لەبەردەم چەند ئەرکێکی نوێ دا؟

● توانا ●

کردویە بە کوردی

هەفتەی ڕابوردوو سیستەمە تازەکەی لشبونە بڵاوی کردەوە کە بەرەسمی دان بەمافی چارەنووسی مستعمرەکانیدا ئەنێ لەئەفەریقادا ... بێ گومان ئەم هەنگاوە تازەیەی پورتوگال وەنەبێ شتێك بێ لەناکاوها تبێتە کایەوە بەڵکو ئەنجامێکی ڕاستەقینەی چەند هویەکی گرنگەو لەم هۆیانە ئەو گۆڕانە سیاسی یە بوو کە دوو هەفتەلەمەو بەر بەسەر لشبونەدا هاتوو زۆر لە کودەتایەك ئەچوێەو ڕووداوەش شوێن پێی ئەفسەرەکانی دەستی چەپی جێگیر کردو کۆلۆنێلێکی دەستی چەپیش بوو بەسەرەك وەزیران .

ئەوی ڕاستبێ ئاگادارانی سیاسی ئەم گۆڕانەیان بەشتێکی تازە هاتەبەرچاو، بەڵام ئەفسەرو هێزی چەکدارو سیاسی یەکانی وڵاتی پورتوگال کۆلۆنێل (فاسکوس دوس کونکالفس)ی سەرەك وەزیران ئەناسن کە مرۆڤێکی هەڵکەوتوو بەتوانایەو شیاوی ئەو جێگایەیە کە دراویەتیە . هەروەها کونکالفس بەو ئازایەتیەی خۆی کە بڕیاری دان نان بەمافی چارەنووسی مستعمرەکانی دەرکرد زیاتر جێگای چەسپاند .

ئیمرۆ کە خەڵکی بەجورێکی تر سەیری ئەو ئەفسەرە چەپڕەوانە ئەکەن کە ئێستا لەسەر حوکمن وە بە (ئەو پیاوانەی کە ناخەون) ناوئەبرێن بەپێچەوانەی سیاسی یە کلاسیکی یەکان کە قسەیان زۆر ئەکردنو کردایشیان دیارنەبوو .

لەلایەکی ترەوە دوو هەفتە لەمەوبەر بزوتنەوە ئەفسەرە لاوەکانی هێزی چەکدار کە لەمەوبەر ڕژێمی مارسیللو گیتانۆیان ڕوخاند بڕیاریاندا کە لەمەولا دەوریان هەبێ لە هەڵسوراندنی کاوباری سیاسی دەوڵەتدا .

بەم پێیە لەماوەیەکی کەمدا ئەم بزوتنەوەیە توانی سەرەك وەزیرانی کۆنەپارێز (محافظ) (ئەدیلینو دوپالما) وائ بکات دەست لەکار بکێشێتەوەو ڕابەرەکەی خۆیان کونکالفس لەسەر کاردابنێن .

جاسەیر نیە کە ڕۆژنامەیەکی لشبونە ئەم بزوتنەوەیەی ئەفسەری لاوەکان بە « کودەتا یەکی نوێ » دابنێ . چونکە

ئەم ئەفسەرە لاوانە کۆلۆنێلێکیان کرد بەسەرەك وەزیران تەمەنی ٥٣ ساڵە ئەفسەرو ئەندازیارە سەربە بزوتنەوەی دەستیچەپەو ئایدیۆلۆجیستی بزوتنەوەی ئەفسەرە لاوەکانە . وەدوای ئەم بزوتنەوەیە سپینولا ناچار بوو وەزارەتێکی تازە لە ١٦ وەزیر پێك بهێنێ .

ڕۆژنامەی - تایم - لە ژمارەی هەفتەی ڕابوردویدا نووسیویەتی ئەڵێ : سپینولا دەورێکی وای نەبووە لە بزوتنەوەی ئەفسەرە ئازادەکاندا .. بەڵام بۆیە هەڵبژێردا بەسەرکۆمار چونکە جورە شوێنو پایەیەکی لە لەشکرا هەیەو ڕیزی لێ ئەگیرێ .

وەزارەتە تازەکەی پورتوگال هەروەکو ڕۆژنامەکانی وڵاتانی ڕۆژئاوا ئەڵێن زۆر لەوەزارەتێکی سیاسی شۆڕشگێر ئەچێ بەڵام زوربەی وەزیرەکانی ئەفسەری لەشکرن ... وە ماریو سوریزی ڕابەری پارتی سوشیالیستی هەر بەوەزیری دەرەوە دانرایەوە و ئەڵقارو کونهال - سەرۆکی پارتی کۆمۆنیست کرا بە وەزیری بێوەزارەت . هەرچەندە لەو وەزارەتە تازەیەدا کۆمۆنیستەکان وەزارەتی کاریان لێ سێنرایەوەو درا بە ئەفسەرێکی هێزی ئاسمانی بەڵام ئەم گۆڕانە کاری نەکردە سەر هەڵوێستی لایەنگیری کردنی حکومەت لەلایەن پارتی کۆمۆنیستەوە . وە لەوگۆڕانە تازانەی بەسەر ڕژێمدا هات ئەوەبوو سپینۆلا هێزێکی تازەی ئاسایشی پێکهێنا بەناوی (کوبکون)و دەسەڵاتی ئەوەی پێ دراوە کە پارێزگاری سیستەمی (کوبکون)و دەسەڵاتی ئەوەی پێ دراوەتی کە پارێزگاری سیستەمی ووڵاتو ئاسایش بکات .

ئەو هێزەی ئاسایش بەسەرۆکایەتی ئەفسەرێکی چەپڕەوە ناوی (سارێف)ەو تەمەنی ٣٧ ساڵەو وائەگێڕنەوە کە کاتی شۆڕش (واتە کودەتایەکەی سپینولا) ئەم لەسەر شەقامەکانی شاردا گوڵی

سوری (مێخەکی) چەقاندوە وەکو نمونەو نیشانەو دروشمی شۆڕش !.

کونکالفس ـی سەرەك وەزیران خۆی بەچەپڕەو دائەنێو خەڵکی لەسەرەتاوە بە کۆمۆنیستیان دائەنا . ئەوەبوو ئەفسەرە لاوەکان ناچاربوون بڵاوی بکەنەوە کە هیچیان کۆمۆنیست نین بەڵکو ئازادیخوازو لەبەرەی دەستی چەپن .

هەرچەندەئەو میلیتاریستانەی پورتوگال بەڵێنیان داوە کە لەمارتی ئایندەدا هەڵبژاردنی گشتی لەوڵاتدا ڕێکبخەنو دەستورێکی تازە دابنێنو سەربەخۆیی بدەن بە مستعمرەکان لە ئەفەریقادا ... بەڵام تائێستا پاشەڕۆژی لشبۆنە بەتەواوەتی دیار نیە !.

✧✻✧

سەرنجێك دەربارەی :

بەرەی ڕزگاریخوازی گەلی مۆزەمبیق

وڵاتی مۆزەمبیق دەکەوێتە ڕۆژهەڵاتی وڵاتی ئەفەریقای خوارووەوە کە بەرامبەر بەئۆقیانوسی هیندییە .. سنوری مۆزەمبیق لەسەرووەوە تنزانیاوملاوی یەو لە خواروو ڕۆژهەڵاتی یەوە زامبیاو رودیسیاوسوازی یە . پانایی زەویەکەی نزیکەی ٧٨٤ر٩٦١ کیلومەتری چوارگۆشەیە ئەبێو ژمارەی دانیشتوانی ئەم وڵاتە بەپێی سەرژمێری ساڵی ١٩٦٩ ٧ر٢٥٠ر٠٠٠ کەسێك، هەروەهانزیکەی چارەکە ملیۆنێك خەڵکی بێگانە لەم وڵاتەدا جێگیر بوون .. پایەتەختی مۆزەمبیق شاری (لورنسومارکیز)ی بەناوبانگەجگە لەوەی کە بەندەری (بییرا) کە دەکەوێتە سەر ئۆقیانوسی هیندی بە گرنگترین شاری مۆزەمبیق دەژمێردرێ و بەناردنە دەرەوەی بەرهەمی وڵات ناوبانگی دەرکردووە ..

دانیشتوانی مۆزەمبیق زوربەیان بەهێنانە بەرهەمی لوکەو شەکرو چاوە خەریکنوبەشی زۆری ئەم بەرهەمانە دەنێرنە دەرەوە ..

ئیمپریالیزمی پورتوگال ئێستا بەیارمەتی مۆنۆپۆلەکانی جیهانی دەیەوێت پرۆژەیەك دەست پێ بکاتو ئاوبەستی (کابوراباسا) بۆ تێر ئاوکردنی زەویەکانی وڵات دروست بکاتو هەروەها بۆ دانانی دەزگاو وزەی کارەبا لە وڵاتدا دەیەوێت لە ملیۆنێك زیاتر خەڵکی ئەوروپایی لە مۆزەمبیقدا جێ نشین بکات .

هەر لە ساڵی (١٥٧٥)ەوە ئیمپریالیزمی پورتوگال نیازی دەست بە سەراگرتنی وڵاتی مۆزەمبیقی کەوتوتە کەللەوەو بە هەموو شێوەیەك هەوڵی داوە بەرووبوومی وڵات بۆ خۆی بەریو دانیشتوان لە هەموومافێك بێ بەش بکات ، هەر بۆیەش لە (سوفالا) یەکەم مەلبەندی بازرگانی خۆی پێك هێناو لە دواییدا بەتەواوی دەسەڵاتی بەسەر وڵاتدا کێشا ..

جوڵانەوەی نیشتمانی لە موزمبیق دا

جگە لەوەی گەلی مۆزەمبیق بەدەست نەخوێندەواریو دواکەوتویو هەژاریو برسێتی یەوە ئەیناڵاند .. ئیمپریالیزمی پورتوگالو داگیرکردنی مۆزەمبیق بوو بە کۆسپێکی تری سامناك لەبەردەم گەلی چەوساوەی مۆزەمبیقدا . بەڵام ئەم بارودۆخیە گۆڕاو گەلی مۆزەمبیق پێی نایە قوناغێکی ترەوەوچالاکی خەباتی چەکدارانەی لێ کرد بەلادا ..

هەروەکو ئاشکرایە لەدوای شەڕی جیهانی دووەمو دەرکەوتنی جوڵانەوەی ڕزگاریونیشتمانی لە زوربەی وڵاتاندا بەتایبەتی لەو وڵاتانەی کە لەدەورو پشتی مۆزەمبیق بوون وەکو تانزانیا،کارێکی زۆوریان کردە سەر باری مۆزەمبیقو سەرۆکو ڕۆڵە تێکۆشەرو ڕۆشنبیرو پێشکەوتنخوازان دەستیان کرد بەرێك خستنوو وریا کردنەوەی گەلی مۆزەمبیق بۆ لەناو بردنی دەسەڵاتی ئیمپریالیزمی پورتوگال لەوڵاتدا

هەرچەندە لەسەرەتاوە جوڵانەوەی نیشتمانی لە مۆزەمبیقدا لەچەند ڕێکخراوێکی جیا جیا پێك هاتبوو ، بەڵام هەموو ئەو ڕێکخراوانە لە پێناوی ڕزگار کردنی وڵاتدا هەوڵیان ئەداو لە خەباتێکی سەختدا بوون .

پێك هێنانی بەرەی ڕزگاری موزەمبیق

لە دوای سەر بەخۆبونی (تنجانیقا) لە ساڵی ١٩٦١دا ، ئەو ناوچانەی کەوتبونە خوارووی ئەفەریقاوە زیاتر لە جاران هەستیان بەگرنگی تێکوشانو خەبات کردن کرد دژی ئیمپریالیزمی پورتوگالو سیاسەتە فاشستییەکەی ، گەلی مۆزەمبیقیش یەکێك بوو لەو گەلانەی لەژێر دەستی ئەم ئیمپریالیزمەدا ئەیناڵاند لەبەر ئەوە گەلی چەوساوەی موزمبیق کەوتە ڕیکخستنی ریزەکانیو دەستی کردبە خەبات کردن دژی ئیمپریالیزمی داگیر کەر .

لە ٢٥ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٦٢دا بەرەی ڕزگاری لە مۆزەمبیقدا پێك هێنرا بەناوی

- زریان -

ئامادەی کردووە

(فریلیمۆ)و ، کە هاووڵاتیە نیشتمانییەکان لەژێر ئاڵاکەیدا کۆ ببوونەوەو سەرۆکی مۆزەمبیق (ئیدوار مولاندی) لەو ساڵەدا خۆی گەیاندە ئەمەریکا بۆ پێك هێنانی (یەکێتی نیشتمانی) لە ماوەیەکی کەمدا توانی جێ بەجێی

بڕوانە - ل ٧

institutkurde de paris

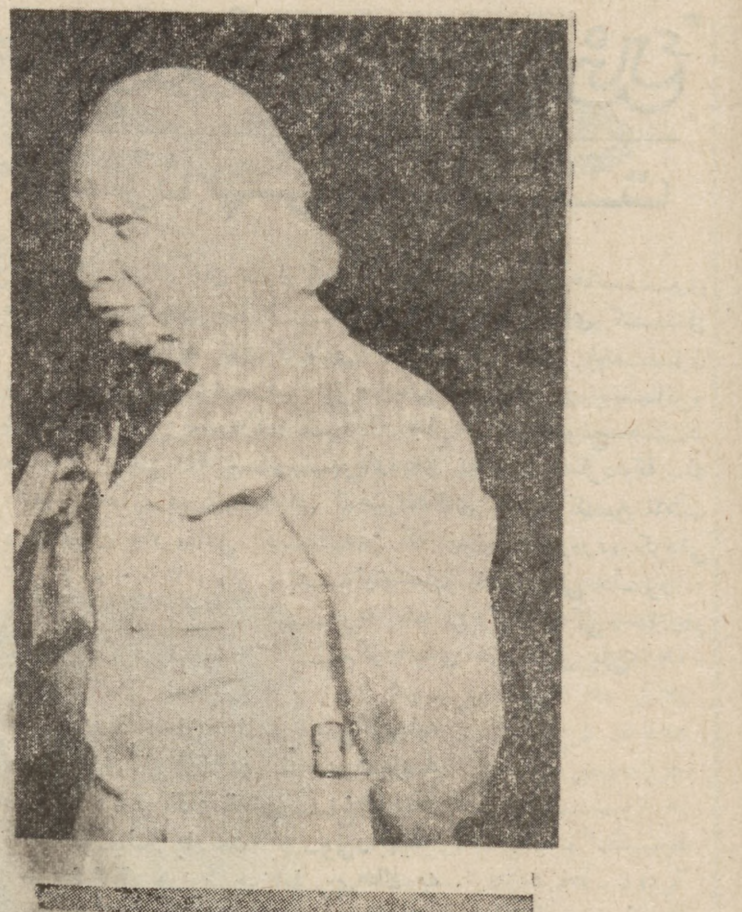

بریسکەکان
لە شیعری - ئاراگۆن
گۆڕینی - ل -

-١-
واز لە سکالاّ بێنە
هیچ شتێك لەوە زیاتر مایەی
گاڵتەپێ‌کردن نی‌یەکە مرۆڤێك
بکرۆزێتەوە ، ئەگەر نەگری

-٢-
ئەسوورێمەوە
نووکی نێزە لە دەروونم چەقیوە
ئەسوورێمەوە
شتێك لە خەیاڵمایە
ئەسوورێمەوە
بە گوڵدانێکی گوڵی سیس‌و ژاکاوەوە
بە چەند وێنـــەیەکی بچوك کراوەوە
ئەسوورێمەوە
بە جل‌و بەرگی کۆنەوە
ئەسوورێمەوە
کوونێکی گەورە لەدڵمایە

-٣-
بڕوام پێ بکەن
هیچ شتێك بەقەدەر بیرکردنەوە
ژان کێش نی‌یە

-٤-
هەرچەندە شیعر کورت تر بێ
چاکتر بە ناخی دەروونا ڕۆ ئەچێ

-٥-
با ئەم شاعیرە شاربەدەر کەین
چونکە لە شارەکەدا جێگای
ئەم جۆرە ژانە نابێتەوە

-٦-
هەموو شتێکمان بۆ ئەوانە دروست کردوە
کە وا ئەخنکێن
هەموو شتێك بۆ ئەوانەی ئەیانەوێ
هەناسە بدەن
پەنجەرەمان بەسەر شەوا بەرز کردۆتەوە
لە هەموو شوێنێك داڵدەمان کردۆتەوە
ئێوەش ڕەگی سکاڵامان ببڕن

-٧-
هەرگیز هیچ شتێك لە زەردەخەنە
جوانتر نی‌یە
با لەسەر ڕوویەکی شێواویش بێت
ئایا ناتەوێ جوان بێت ؟

-٨-
ئەم هەنگاوە بریندارانە دوورخەنەوە

-٩-
چەن پێت ڕەوایە چاو وەرگێڕی
لەو شتانەی خوێناوین

-١٠-
هەموو شتێك لە شوێنی خۆیایەتی
بە تەواوی
یان هیچ نەبێ هەموو شتێك
وا ئـــەبێ

-١١-
ئەی دەرۆزەکەر !
دەستە ڕاکشراوەکانت بشۆ

-١٢-
کێ ئەڵێ من ئازار ئەکێشم
ئەوانم لە بیر ئەچێتەوە

-١٣-
بێ دەنگ بوونت بەس نی‌یە
بەڵکوو پێویستە بزانی
شتێکی تر بڵێ‌یت

-١٤-
ئەو درەختە بەلەعنەت کراوە
ئەگەر چاو شادو دلخۆش نەکات
هەروەها شاعیریش مافی مانەوەی نی‌یە
ئەگەر گوڵ دەرنەکات

-١٥-
هیچ زامێك نی‌یە
ئەگەر کەمێك جوانی بکەین
دەمێکی لێ نەیەتە دی
هەروەها هاوارێك
نەتوانین بیگۆڕین
ناقانە ناوان ڕێك نەخستنی
ئاوازەکانە

-١٦-
قسە بۆ ئەو کەسانە ئەکەم
کە ناتوانن بخەون
ئەوان بە تەنیا نین
مادام لەوان ئەچم
هەروەها قسەش بۆ
ئەوانە ئەکەم حەز ئەکەن بمرن
بۆچی ئەڵێن !
من خۆپەرستم

-١٧-
ژیان پڕە لە بڕیشك
بەڵام لەگەڵ ئەوەشا
هەر ژیانە

-١٨-
جار جار جێی خۆیەتی
لە شەوا هاوار کەین

-١٩-
جارێکی تر چاوی منداڵە مردووەکان
نایەڵن لەمڕۆ بەدواوە
ئاوێنە ببینی

-٢٠-
ئایا ئەزانی
وشەی شەرمەزاری چی‌یە ؟

-٢١-
هەوڵ بەن ئەم وشەیەی
لە خەنجەر ئەچێ ئاوێتەی
بەیتی شیعرێکی فەرەنسی بێت

لاپەڕە -٣-

چەند سەرنجێک دەربارەی ئەدەبی کوردی

پاشماوەی ژمارەی پێشو
نووسینی : ڕەفیق حیلمی
گۆڕینی : کاکەی فەللاح

ئنجا کەوتە سەر ئـەوەی کە شـانازی بەئیسلامەتی خۆیەوە بکات‌و خۆی بـەخت بکا لەڕێگەی پاراستنیدا ، وەك چۆن لە دەوری کۆنا ئەیکـرد لە پێناوی ئایینی پێشـوویا کە زەردەشتی بوو ‥ کەوتـە خۆراهێنان‌و پاك کردنـەوەی دەروونی خۆی بەخوا پەرستی یەکی پاك‌و خاوێنی خـواو گرتنی ئەدەبی قورئـان‌و حەدیثەکانی پێغەمبـەر (د) تارادەی خۆشەویستی ئەوانەی کە ئەم ئایینە نوێ‌یەیان بۆ هێنا تا سنووری پەرسـتن ‥ کەوتە خۆشەویستی عـەرەب‌و پەرستنی ئەو شتانـــەی پەیوەندی‌یان بە عەرەبـەوە هەیە ، بەتایبەتی زمانەکەیان ، کە زمانی قورئانە ‥ بەتاسەوە کەوتنە فێـربوون و خوێندنـی ئەو زمانە،هەتا زۆر چاك فێری بوون‌و بوون بە سوارچاکی ئەو مەیدانە ، میللەتی کورد لـە ئیسلام بوونیەوە هەتا ئـەمڕۆ سەدەها زاناو شـــاعیری هەلکەوتوو یەکی یەکی ئەوتۆی هێناوەتە کایەوە کە بەم زمانـە زمانی عەرەبی کتێبـــی زۆر بەرزو بەنرخیان دانـــاوە دەربارەی مێژوو فقەو حدیث‌و سەرف‌و نەحوو منطق‌و کـلام‌و ریاضیات‌و فلك‌و بەلاغەو بەدیع کە هیچ لە ژمارە نایـــەن ، هەروەها زۆریان شـــیعری ئەوتۆیان بە زمانی عـــەرەبی هونیوەتەوە کە لە ڕەنـــگ‌و ڕوخسارو بۆن‌و بەرامەو ماناو بایەخدا لە شیعری شـــاعیرە مەزن‌و هەلکەوتوەکانی عەرەب کەمتر نی‌یە .

لە دەرکەو تووترینی ئـــەو زاناو مێژوو نووس‌و شاعیرانەی کە بەهرەی هەرە گـــەورەو نایابی خۆیان لەوڕێگەیـــەدا بەخت کردوە ئەمانـــەن :-
مەولانا محمـــد الزرقی الصوفی وشمس الدین محمـد الشرانشی ومولانا خضـــر الخیزانی وەمەلا ابو بکـــری

بڕوانە ل : ٧

بەشـی دووەم

لە (دەریاخەمی) منالەکان ئەشواتەوە

هەمزە
عەلی
ساڵح

گەر تۆش نەبی
ڕەشەبای هەستی دڵداری
سواری پشتی فەرهـــادئەبێ
گەر تۆش نەبی
خێل کۆچ ئەکاو ‥
خۆشەویستی دەست لەمـــلی
هەزارەها دڵدارانی
سەرتا خواری دنیـــائەکا
گیانە وێلم ‥
خۆشەویستی هـــەڵی‌گرتوم
وێلم ئەڕۆم هەســـتم‌وونـە
زامی خۆشەویستیم بـەدوای
هەناسەکانی تۆی جوانا پەرێشانە
گیانە ئەڕوا ‥ سـۆزی‌دڵداری هەر ئەڕوا
فرمێسکی ژان هـــەڵی ئەگرێ
خۆشەویستی ئەبێتە پاپۆڕی خەم‌و
دەردی دوری دڵـــدارەکان
بە سەرمانا تێ ئەپـــەڕێ
خۆشەویستی خەمی سەرتاپای دڵدارن ئەخواتەوە
خۆشەویستی زامی برینی‌هەمومان ئەشواتەوە

✧✲✧

خۆشەویستم
خۆشەویستی ‥ چەکـی‌بڕوای جەنـگاوەرە
خوێن‌و ئاگر ‥ ڕزگـــاربونی هەمومانە
ناونیشانمان ‥ پەڕینەوەو هاتوچۆیە
خۆشەویستی ‥ لەلای‌ئێمە بێ سـنورە
میهرەجانی شـــاری شـــایی
بە شـودانی ســـەد(ئیلزا)یە
خۆشم ئەوێن
ئەی ئەوانەی دەست لەملی شۆڕش ئەکەن
خەمی هەمومـــان ئەنێـژن
لە جێی (بیلال) بانگی‌سەربەخویی ئەدەن
یاری لەگەڵ سەرتا خواری منداڵانی دنیا ئەکەن

✧✲✧

گەرام ‥ گەڕام
زەوی لە ناو تاریکیـداهەڵ ئەلەرزی
ڕەشەبای ژان بە سەرماناتێ ئەپەڕێ
سێبەر خەمی بێ ڕوناکی‌ئەخـواردەوە
سات بـە ساتی ســەردەمەکەم
ئەمردن و ئـــەژیانـەوە
تاشـــە پۆلی ڕوبـــارەکان
باوێشکی ماندویی شاریان ئـەدایەوە
بەناو هەمو دڵدارانی شارا گەڕام
بۆ منالی شۆڕش گـــەڕام
بۆ ئەســـپی زین کراوگەڕام
ماڵی کۆچەری شەهیدی‌فەلەستینی
پێ بار بکەم ‥
نازدارە کەم
لە پێش ئەوەی لە نـاودێری هۆنراوەدا لەدایك بم
لەناو ووشەی پرشنگدارا پەروە ردەبم
مرۆڤێکی ئـــەم زەمینەم ‥‥
هاتوم بـە ئاگاتــــان بێنم
تۆوی شۆڕش ‥ لەناودڵی هەموتانا دابچێنم

وەڵامێکی وێنەی پابلۆنیرۆدا
کاتێك ووشەی بەسزمان لە لێوم دەرچو ..

بەسزمان نیم
ڕێ‌بڕێك بووم ڕێگام بڕی
پێنوسەکەم بە پیت پەردەی ئاسۆی دڕی
دیوانەکەم بابسوتێ
ئاگر تەنها خامەی شیعرم‌ئەسوتێنێ
شیعرەکانم لەسەر لێوی شیعر دۆستانا ئەمێنێ
لەناو دڵی میللەتانا خۆی ئەنوێنێ
هەستی مرۆڤ ئەجولێنێ
ئەو ستەمەی لە ڕوی گێتی دا ڕوو ئەدا
دێری شیعرم ئابڕوی ئەبا
بەسزمان نیم
شاعرێك بووم ڕێگام بڕی
ڕوناکی بووم بە دێڕ پەردەی شەوم دڕی
دێرەکانم هەزار باستیل ئەڕوخێنێ
باغچەیەکەو گوڵی جوانتان بۆ ئەڕوێنێ
سەیرانێکە لەئاهەنگیا
هەزار شۆخ خۆی ئەلەنجێنێ
بەسزمان نیم
ئیتر مەڵێ بەسزمانە
گوڵی سورم لە ئاسمانی ئەم جهانە

کاکەی جاف

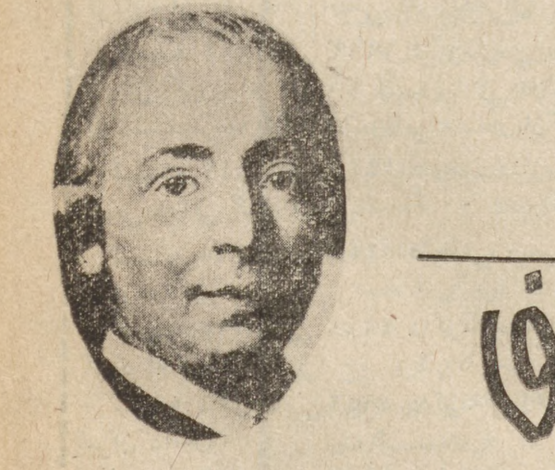

یۆهان . ی
شاعیرو فەیلەسوف

- یۆهان گۆتفرێد هـردد - کەڵەشاعیرو فەیلەسوفێـــکی هاوچاخی ئەڵەمانیایە . لەساڵی - ١٧٤٤ - لە گۆشەیەکی ئەو وولاّتە چاوی کردەوە ، بۆدونیای پڕ لەڕازو مەرامی ژیانەوە لـە کاتێکا کەزۆربـەی دەرەبەگە - بورجوازی‌یەکان حوکمـــڕانی وولاّتەکەیان گرتبووە دەست . ساهەرلەوکاتەی ئەم لاوەخوێن - گەرمە خوێندنی تەواو - کرد کەوتە گووڕەی بەربەرەکـانی‌و ململانێی دەرەبەگـەکـــان ، بۆ ئەم مەبەستەش‌کەوتە هەوڵ‌و - تەقەللایەکی بێ ووچانەوە . بەڕاستی بەسـەرهاتی ئـــەم شاعیرە ســـەمەرەیە ! لەوەش سەیرتر کەتەمـــەنی لەچواردە ساڵی ڕەت نەکات‌و ، بەباشترین دیراســـاتی فەلســـەفی‌یەوە شادبیت !؟ بێ گومان بەهرەی - یۆهان - لەوەش زیاتر بوو ، چونکە خۆی چەندەها هۆنراوەی کاریگەرو ، چەندەها کتێبـــی فەلسەفی چاپ - کرد ، ئەمانە هەمووی لەوحەڵەی ، کەتازکۆکە دەستی بەنووسین کرد . ئەوەی پێویستە زیاتر بخرێتە بەرچاوان ئەوەیە ، کە ئەم زاتە لـــە لێ‌کۆڵینەوەکانیا پشت قایم بوو بەفەلسەفەی - مارکسی- چونکە لەسەراپای شاکارەکانی‌دا ئـەم گیڕە بگات کەبەکردەوە بەکاری

راستی‌یە وەدەر دەکەوێ . وەهەروەها کاریگەر بوو بە هەردوو ئەستێرە درەو شاوەو ڕەونەق دارەکەی فەلسەفەکـە - کانت - و- جان جاك ڕوسۆ- بوون ، کەلە لێ‌کۆڵینەوەکانیان کەڵکی زۆری وەرگرت -یۆهان- لەنووسین‌دا ، دەنگی تێکەڵ بە وسەدەیە دەکردکە تیایدا دەژیا وەبەر دەوام بەستراب‌ووەوە بەو ژیانەی کە کۆمەڵەکەی لەواقیع‌دا ئازاریان دەچێشت بەدەم فەرمان - ڕەواکانی ئەوســـەردەمە . حەزدەکەین خوێنەر لەدروشـمە گرنگەکانی ژیانی ئەم شۆڕش- هێناون . وەکردوویەتی بەسەر چاوەی بیرکردنەوەو نووسین . (ژیان ‥ مانای تاقـــی - کردنەوەیە،مرۆڤی ڕاستەقینەش ئەو پاڵەوانەیە کەڕکێفی خۆی ، لەپێناوی گیـــانی نەتەوایەتی‌و مرۆڤایەتی توند بکات) . بەڵێ ‥ ئەوەیە ئەو دروشـــمەی - یۆهـــان - باوەڕی پێ‌بوو . ئەمەش لەوڕاستی‌یەوە لەدایـك بوو کەکـــردی بەهۆیەك بۆ دروست - بوونی گیانی‌هەست بەڵێ پرسینەوە ، بۆژیانی نوێی وە لەپێناوی کپ - کردنەوەی دەنگی ئیمپریالیزم بەرهەمەکانی

بڕوانە ل : ٧

institutkurde de paris

٥ ملیۆن دینار بۆ جێبەجێ کردنی بەشی یەکەمی پرۆژەی رەی بدرە - جصان

لـــە وەزارەتـــی (ری) بلاوکراوەتەوە کە جێبەجـێ کردنی بەشی یەکەمی پـروژەی ری بدرە - جصان - زرباطیـە بە ٥ ملیون‌و ١٠٠ هـــەزاردینار دراوە بە بەلیندەریـکی عیراقی .

پروژەکە لە رۆژی دەسـت پی کردنیەوە ٢٦ مانگی ئەویت تاکو تەواو بکریت ، وە بریتی ئەبیت لە دامـــەزراندنی ٦ محطەی کارەباو هەڵگرتنـــی جوگایەکی گەورەی سەرەکـی بۆ پروژەکە کە دریژی ٤٥ کیلومەترە ئەبیت .

تەواو کردنی پرۆژەکە بـەچوار پلە دا تێ ئەپەریت بــۆ ئەوەی ئاو لە دجلـــــەوەبگەیەنریتە سەر زەوی‌و زارێك کە ٦٧ هەزار دۆنم ئـەبیت‌وئەکەویتە ناوچەی بـــــدرەو جصان‌و زرباطیە ئەمە جگـــە لەوەی ئاوی خواردنەوەش بۆ دانیشتوانی ئەوناوچانـــــەمسۆگەر ئەکات کـە پروژەکـە هەموی ١٠ ملیون‌و ٦١٠ هەزاردیناری تێ ئەچیت .

ئەوەی شایانی باسە لـــە وەزارەتی شارەوانیەکان چەند رۆژی لەمەو بەرلەگـــەل کۆمپانیایەك ریککەوتننامەیەك مۆرکراوە بۆ جێبەجێ کردنی پروژەی ئاوی خواردنـــەوەلە بدرە - جصان - زرباطیە تاکو رۆژی ملیونیك‌و ٧٠٠ هـەزار گالون ئاوی خواردنەوە بـــۆ دانیشتوانی ناوچەکان مسۆگەر بکـات ، وە پروژەکە بـە دوو ساڵ‌و دوو مانگ تـــەواو ئـەکریت‌و ملیونیـك و٧٠٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت .

٤ ملیۆن دینار بۆ دەزگای گواستنەوە لە پاریزگاکان

دەزگای ئاراستە کـــردنی ئەنجومەنی نەخشە دانـــان ٤ ملیون‌و ١٤٢ هەزار دینـاری‌دا وەبە دەزگای گواسـتنەوەی پاریزگاکان جگە لە پاریزگـای بەغدا وە دەستەلاتیشـــیەوە بەوەزارەتی ناوخۆ کە پارەکـــە لە جێبەجێ کردنی‌دا خـــەرج بکـات .

هەروەها دەزگای ناوبراو پارەی پێویستی بۆ دامەزرانی کارگەی گەچ تەرخان کـــردوە کە شارەوانی کفـــری لـــە پاریزگای کەرکوك پــــیەی هەڵەستی ، جگە لەمانە دەزگاکە رازی بووە کە چەند مەکینـەی جوگا هەلگرتن‌و پاکردنـــەوە بکردریت ، بۆ جۆماڵی کـردنی زێ بصرەو الفتیحە وە بــۆ ئەمەسی پارەی ساڵانەی تەرخان کردووەو خۆی ئەدات لە ٤٤٠ هەزار دیناروْ ریگاشی بـــــە وەزارەتی (ری) داوە کە بـۆ جێبەجێ کردنی پارەکە خەرج بکات .

دەست گرتنی هـەرەوەز کاریەکـان

بەریوە بەرایەتـی کشتوکاڵ ٥٣ هەزارو ٥٦٠ دیناری بەقەرز داوە بە ١٠ هەرەوەزکاری لـــە پاریزگاکانی کرکوك دیالە بەغدا واسط ، کربلاء ، قادسیە ، ئەو پارەیـــە بۆ دامەزران‌و فراوان کردنی پرۆژەکانی پـــەروەردە کردنی مەرو ماڵات‌و پەلـــەوەر وکرینی مەکینەو کەرەســـتەی کشتوکاڵی کە هەرەوەزکاریەکان پێویستیان پێیەتی .

وە لـــە هەفتەی رابوردودا بەریوەبەرایەتی نزیـــکەی ٧٢ هەزار دیناری داوە بە چـــەند هەردوزکاریەك بـــۆ ئەوەی پروژەکانی پەروەردەی مـــەرو ماڵات‌و پەلـــەوەری پێ فراوان **بکەن .**

وە هەروەها بـــۆ ئەوەی کاروباری درووێنەو ناردنەبازاری پێ جێبەجێ بکەن .

١٩ ملیۆن دینـــار بو پرژو پیشەســـازی‌و گەشـــت‌و گوزاری‌و نیشـــتەجی کردن

دەزگای ئاوەدان کردنـــەوەی ژووروو وەزارەتی أشـــغال‌و أسکان لە سەرەتای شورشی ١٧ تەموزەو تائیستا لــــە ناوچەی حوکمی زاتیەوە گــەلی پرۆژەی نیشـــــتەجی‌و پیشەسازی‌و گەشت‌و گوزاری‌و خزمـــــەت گوزاری جێبـــەجێ کردووە ، لەگەل گەلی پروژەی تر کــــە ئیستا ئیش تیا ئەکریت بـــۆ جێبەجێ کردنیان کە ١٩ ملیون دیناریان تێ ئەچیت .

لەو پروژانـــەی تەواو نەزاوـ کراون ١٦٦ قوتابخانەی سەرەـ تایی‌و ناوەندی‌و ئامادەییە کــــە ١٤٠ هەزار دیناری تێ چـــووە لەگەل ١٠٠ مەلبەندی ئـــاو پاکردنەوە کە ١٤٠ هــــەزار دیناریان تی چووە وە هەروەها چەند مەلبەندیکی تەندروستی‌و بەتیانخانە ، کە ئەوانیش ٢٤٠ هەزار دیناریان تێ چـــووە .. ئەمەجگە لە شەقامانەی قیرتـــاو کراون کە ١٧٢ دینـــاریان تێچووە .

وە بو پروژە کشـــتوکاڵی‌و بەراوەکان نزیکەی ٩٠٠ هەزار دینار خەرج کراوە وە بـــۆ کارگەی خشــــــت‌و قەنوری ئوتوماتیکی‌و قەسـابخانەکان ، ٦٠٠ هەزار دینار خەرج کراوە ، وە بۆ پروژە گەشت‌و گوزاری‌و ئوتیل لە هاوینە هەواری صلاح الدین‌و خانزاد لـــە شەقلاوەو دەربەندیخان‌و رەواندوزو سەرـ چنارو زاخوو ئەتروش لەگـەل ئەو ١٣٠ خانوە گەشـــــت‌و گوزارییەی دروست کـــراوە ملیونیك‌و ٤٢٦ هەزار دینـار خەرج کراوە .

وە ئیستا خەریکی دروسـت کردنی ٨٨ قوتابخانەی سەرەـ تایی‌و ناوەنـدی‌و ئامادەیی ترن کە ٩٣٠ هەزار دینـــاریان تێ ئەچیت ، لەگەل ٢٨٠ مەڵبەندی ئاو پاکردنەوە کە ٣٠٠ هـــەزار دیناریان تێ ئەچیـــــت ، وبۆ دروســـت کردنی خەستەخانەو مەلبەندی تەندروستی تر ٩٧٠ هەزار دینار تەرخان کراوە .

بەلام لەروی پروژە گەشت‌و گوزارییـــەکان‌و نیشتەجی کردن دەزگای ناوبراو بەردەوامە لـــە دروست کردنی ئوتیلە گەشت‌و گوزاری وهاوینەواری‌و گازینوـ کان لـــــە ناوچەکانی شەقلاوەو عین‌سفنی‌و ئاکری‌و ســـولاف‌و حاجی ئومەران‌و شەقلاو چومان‌و زیبارو ودەربەندیخان‌و مەخمور و خانەقین ئەمانەو لەگـــــەل دروست کردنی ١٠٠ خانو کــــە ٢ ملیون‌و ٦٤٠ هەزار دیناریان تێ‌ئەچیت وە هەروەها ســـەرـ پەرشتی جێ بەجێ کردنی پروژە

بروانە - ل ٧

ئەم هەفتەیە لە مێژوودا

نەریمان

ئەم هەفتەیەمان کە لە ١٠ تا١٦ی ئاب ئەگریتەوەو ریکەوتی ٢٢ تا ٢٨ی رەجەبە ، هەروەهاریکەوتە لەگــەل ١٩ تا ٢٥ی خەرمانانی کوردی ئـەم روداوەگرنگانەی تیادا قەوماوە .

روداوی کوردی :

لـــــە ١٠ی ئابی ١٩٢٠ دارێکەوتنی (سـیڤر) مۆرکرا ، لەمەدا سێ ماددەی بۆ مافی کورددەست‌نیشان کرابوو .

لـــە ١٠ی ئابی ١٩٥٦ داحەفدە کەس لــە خوێندکارانی کورد لە شاری فیزبادن لـــەئەلەمانیا کۆبونەوە بەمە یەکەم کۆنگرەیان بۆ دامەزراندنی ئەورێکخراوە پێك هێنا .

لـــە ١١ی ئابی ١٩٦٩ داکۆنگرەی سیانزەهەمی خوێندـ کارانی کورد لە ئەوروپا لـــەشاری بەرلین کۆبوەوە لـــەم کۆنگــــرەیە ١٤٥ قـــوتابی بەشداریان کرد .

لـــە ١٣ی ئابی ١٩٤٠ دامامۆستا رەشـــید زەکی کابان کۆچی دوایی کرد .

لـــە ١٥ی ئابی ١٩٤٥ داپارتی دیموکراتی کوردســـتانی ئێران دامەزرا .

لـــە ١٥ی ئابی ١٩٦٠ داکۆنگرەی دووەمی مامۆستایانی کورد لە شەقلاوا گیرا .

لـــە ١٦ی ئابی ١٩٤٢ داکۆمەلی (ژ.ك) لە کوردستانی ئیران دامەزرا .

لـــە ١٦ی ئابی ١٩٤٦ داپارتی دیموکراتی کوردســـتانی عیراق دامەزرا .

روداوی عیراقی‌و عەرەبـی :

لـــە ١١ی ئابی ١٩٣٧ داله فرۆکەخانەی موسل بەکـــر سدقی‌و محمد علی جواد کوژران

لـــە ١٢ی ئابی ١٩٢٠ داشێخ (ضاری الزوبعی) لـــە ریگای نێوان بەغدادو فەلوجـەکولونیل (لچمەن)ی کوشت .

لـــە ١٤ی ئابی ١٩٥٣ داپۆلیس تەقـــــەی لە بەنـدە سیاسیەکانی بەندیخانەی کوت‌کردو لـــە ئەنجـــامدا دوو تیکۆشەریان لێ کوژرا .

لـــە ١٤ی ئابی ١٩٧١ دادورگەی (بەحرێن) سەربەخۆیی وەرگرت .

روداوی جیهانی :

لـــە ١١ی ئابی ١٩٦٠ داهەرێمی (چاد) لـــە ئەفەریقـا سەربەخۆیی وەرگرت .

لـــە ١٣ی ئابی ١٩٤٦ دانوسەری بەناوبانگ (هـ . ج . ویلز) کۆچی دوایی کرد .

لـــە ١٤ی ئابی ١٩٤٧ داپاکستان سەربەخۆیی وەرگرت .

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش یاسای پشتگیری و نرخ ڕاگرتن دائەنێ

ئەنجومەنی سەرکردایـەتی‌شۆرش یاســای پشـــتگیری‌وریکخستنی نرخی شـــتومەکی داناوە بۆ پەلەکـــردن لـــەکاروباری گەشـــە کـــردن‌وپێگەیانـــدنی ئابـــوری‌و کۆمەلایەتی‌و بەرزکردنـــەوەئاستی گوزەرانی هـــــاونیشتمانیان‌و راگرتنی بـازارو ئاســــــان کردنی کاروباری‌دەرماگای ناوخوی نرخ‌دانان .

ئەو یاسایەی کـە لە رۆژی‌سێ شەممەی رابــوردووەوەئیش لە ســـەر ئەکرێت لـــە سێنزدە بەند بریتی‌یە :

وە بە پێی یاساکە دەولەت ئەرکی زەرەرو زیان لـــە روی هاتنـــــە خوارەوەی نرخـــی شتومەکی‌ی پێویست راگرتنی هەلئەگریت‌کە دانانی نرخەکەی دەزگای ناوەندی نرخ‌دانـــان دای‌ئەنیت .

وە بە پـێی یاســــاکە سندوقیکی پشتگیری‌و راگرتنی نرخ دائەنرێت کە بــــــە ئەنجومەنی ریکخســـــــتنی بازرگانی‌یەوە ئەبەستریتەوە ، ئەو سندوقـــە دەزگایـــەکی بەریوەبەری ئەبێت کە بریتـی ئەبیت لە سەروکی دەزگاکـەو جێگری سەروك‌و کە لە لایـەن ئەنجومـــەنی ریکخســـتنی بازرگایەوە دائەنرێن کـــە لـە نیوان ئەندامانی دەزگاکـــــە هەلئەبژیردرین ، هەروەهـــا دەزگاکە چەند ئەندامێکی تریش لە شارەزاو پسپور بۆ دائەنیت کە ژمارەیان لە ٥ کەس تێپـەر ناکات‌و لە ٣ کەسیش کەمتـر نابن .

یاسا رێگای داوە بـــــە دەزگاکە کـــــە پرس بـــــە دایەرەکــــی‌و نیــــــوە رەسمیەکانەوە بکـــــات وە ئەوبریارانەی لیژنەیە ئەیدات پێویستی بە وەرگرتنـــــی رەزامـــەندی دەزگای ناوبـراو هەیە . سندوقەکە بوجـــەی تایبـــەتی بۆدائەنریت‌و بریتی ئەبیت لەو پارەیەی لە بوجـەی گشتی‌و قەرزو بەخشین یارمـە تـــەدان‌و بەرهـــــەمەکان‌و دەستکەو تەتایبەتیەکانی خۆی وەری ئەگریت ، یاســـای باسکراو هەمو پارەو مولـــك‌و ماڵی‌و کەل‌و پەلی ســـندوقەکە مالی گشتی ئەزانی .

ئەوەی شایانی باسە ئـەو یاسایە ، یاسای پشـــتگیری نرخی کەل‌و پەل‌و بەرهـــەم هینانی کشتوکالی ژمارە ١٢٨ی سالی ٩٧٣ ی لابـردووە ، وە هەمو پارەو مالی ســــندوقی کەدامەزراو ئەبێتە هی سندوقی پشتگیری‌و نرخ ڕاگرتن .

وە یاساکە رێگای داوە کـــە ئامۆژگاری دەربکری‌و پیـــرەو دابنریت بۆ ئاسان کـــردنی جێبەجێ کردنی ئەو یاسایە ، وە هەروەها هەمو ئەوبەنـدی یاسایانەی هەلگرتووە کــــە بەپیچەوانەی ئەو یاســـایەن .

دەربارەی هاوکاری ئابوری و هونەری لەنێوان عیراق و سۆڤیەت

رۆژی سێ شەممەی رابوردوکۆبونەوەی لێژنەی هەمیشەیی عیراق‌و سۆڤیەت تەواو کـــراوەکە بۆ هاری‌کـــاری ئابوری‌و هونەری دانراوە ، وە ئـــــەوشتانەی لە کۆبونەوەکان‌باسیان لێ کراوە هـــەر دوولا مۆریان‌کردووە ، کە بە درێژی‌ئیلتزامی هەر دو لا مسۆگەر ئەکــــات‌لەروی جێبەجێ کردنی ئـــەو پروژە پیشەسازی‌و نـــەوتی‌وکشتوکالی‌و پروژەی (ري) کە لە عیراقدا ئەکرین . ئـــــەوشتانەی لە کۆبونەوەکانا قسەی لێ‌کراوە کاك مصطفی حمـدون‌جێگری وەزارەتی کشــــتوکاڵ‌و چاککردنی کشوکاڵ‌و ماروفینوف‌جێگری سەرۆکی لیژنـــــەی دەوڵەت بۆ پێوەنـــدی ئابوری‌دەرەوە لە ئەنجومەنی وەزیرانی سۆڤیەت مۆریان کردووە ئـەوکۆبونەوانە لـە پایتــــەختی سۆڤیەت لە سەرەتای ئـــەم‌مانگەوە دەستی پێ کردبوو .

ئەوەی شایانی باسە لـــەم‌هەفتەیەدا وەفدێك لە وەزارەتی سامانی ماس لە یەکێتی‌سۆڤیەت‌ئەگاتە بەغدا وەبۆ ســـەردانیکی هەفتەیی لە عیراق ئەمێنێتـــەوەوەفدەکە بۆ دەست پێ‌کـــردن بەکاروباری پێویستی‌کۆمپانیایی‌هاوبەشی ماس رافدین پەیوەندی بە لێپرسراوان ئەکات لـــــەدەزگای گشتی گەشە کـردنی کشتوکاڵ... وەکو ئاشکراشەعیراق‌و یەکێتی سۆڤیەت لـــە مانگی ئاداری پێشودا ریککـەوتبون لەســـــەر دامـەزرانی کۆمپانیای رافدین‌هاوبەش ماس‌وەبۆئەمەش ١٠ ملیۆن دینار.. بۆسەرمایەی کومپانیا کەدانراوە

١٠٠ ملیۆن دینار بۆ پرۆژەی رێگای شەمەندۆفەری بەغدا - حصیبە

بەرێوە بەرایەتی دەزگـــای ٥ ساڵ تەواو بکرێت . خەتی ئاسنی ، چەنـــد رۆژی لەمەوبەر لەگەل کومپانیایەکـــی ئیتـــالی ریککەوتنامەیەکیـــان مۆرکردوە بۆ ئەوەی لەو شتانە بکولێریتەوە کە پێوەندی بـــە دامەزرانی پروژەی خەتـــی ئاسنی ریگای بغداد - حصیبە وئەوخەتانەی لێی جیـــــا ئەبیتەوە بو قائم‌و عکاشە کـــە نزیکەی ١٠٠ ملیون دینـــاری تێ ئەچێت لە بریتی دەزگاکـــە کاك ســـــهیل محمد صالح بەرێوەبەرایەتی گشـــــتی دەزگاکە وە لە بریتی کومپانیا ئیتالیە کە بورجیا بەرێوەبەری کۆمپانیـــا کە مۆریان کردووە .

ئـەو خەتـــەی دروســــت ئەکرێت بەندەری لازقیە کــــە لەسەر دەریای سپی ناوەراستە بە بەندەری ام قصر لە ســـەر خەلیجی عەرەب ئەبەستیتەوە . وە هەروەها خەتـــــە شەمەندوفەرەکانی سوریا بـەو خەتە ئەبەسیتەوە کـــــە لە البوکمالەوە لە سەر ســـنوری عیراق - سوریا دەست ئەکات لەو ناوچەیەی دیـر الزور لەسەر سنوری سوریا کوتـایی پێدیت کــــە دریـــــژی ١٢٠ کیلومەترە ئەبیت .

بە پێی ریککەوتننامە کـــە ئەبی لە ماوەی ٩ مانگا هەمـــو لێکولینەوەی پێویست تـــەواو ببیت بۆ ئەوەی دەست بکریت بەجێ بەجێ کردنی پروژە کە ، کە ئەویش ئەبی لە مـــاوەی

بەهۆی ئەو خەتە نوێیەوە بەرهەمەکـــــانی کشـــــتوکاڵ‌و پیشە سازی ئەگوازرێتەوە . وە ئەو ناوچەیەش کە بــــە دریژایی خەتی نیوان بەغـــداو حصیبەیە وە دریـــــژی ٤٠٤ کیلومەترەیە ئەبوژینیتەوە ، وە خەتە کە بەکاظمیەو فلوجـەو رمادی‌و هیت‌و حدیثەو عنـــــە تێ ئەپەریت .

ئەوەی شایانی باســـــە شارەزاکانی هیند لێکولینەوەیان لەروی ئابوری ئەو پروژەیە لە مانگی شوباتی رابوردوا تەواو کردبو .

١٩ ملیون دینـــار بۆ پرۆژەو پیشـــە سازی‌و گەشت‌و گوزارو نیشتەجێ کردن

ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵ گیرابوو . بریاری لە ســـەر لە کۆبونەوەی رۆژی چـــــوار راسپاردەکانی لیژنەی تایبـەتی شەممەی رابوردودا کەبەسەرۆـ کشتوکالی خورماو وپیشەسازی کایەتی کاك عزة الدوری ئەندامی خورماو ناردنی بۆ بازار داوە . ئەنجـــــومەنی سەرکردایەتی ئەنجومەنی ناوبراو داوای لە شورش‌و سەروکی ئەنجـومەنی

بروانە ل -٧-

لـــــەم مانگـەدا وەزارەتی (اشغال واسکان) دەســـت ئەکات بە دامەزراندنی چەنـــد پرۆژەی نیشتەجێ‌و تەندروستی‌و دایەرەی حکومەت لە چەنـــد پاریزگایەك کە ملیونێك‌و ١٤٤ .٠٠ هەزار دیناری تێ‌ئەچێت . وە ئـــــەم پرۆژانەش بریتی ئەبن لەبنیات‌نانی ٥ ئەپارتمان‌لە پارێزگای (نینوی‌و ذی‌قارو هەولێردا) وە هەر یەکێك لەو ئەپارتمەنانە بریتین لــــە ٢٤٠ بەر کە ٨٢٢ هەزارو ٦٨ دیناری تێ ئەچێت ...

لەگـەڵ دروست کــــــردنی‌دادگای (بداءە)ی کوت کــــە ١٣٥ هەزار دیناری تێ‌ئەچێت‌وە هەروەها مەڵبــــــەندێکی تەندروستی لە پارێزگای سلیمانی کە ٧٥ هەزار دیناری تێ ئەچێت دائەمەزرێن لەگەڵ تازە کردنەوەی بۆریەکانی ئـــاوی بەندیخانەی (ابی غریب) کە ١٠٥ هەزارو ٢٥٠ دیناری تێ‌ئەچێت ئەمـــە لەوەی دوو (دائرەی ئـەنوای جەوی) لە پارێزگای کربـــلاء وخانەقین کە ١٥ هەزار دیناری تێ‌ئەچێت .

کیم ئیل سۆنگ چۆن پێ گەیشت

خاتو گانگ بان سوك کـــە مامۆستایەکی لێهاتـــــوی قوتابخانەی کچان بوو ئـــــەم‌ســـەرۆکە مەزنـــەی گـــەلی کۆریای پێ‌گەیاند ئەو گـەلەی کە ژمارەی (٤٠) ملیـــــون ئەبێت هەرلەمنداڵیەوە کیم ئیل سۆنگی بەگـیانی نیشتمانی‌و شۆرشگێریەوە پەروەردە کـــردزۆر جار - کیم هیونج چیـــك ماڵەوەی بەجێ ئەهێشت‌و ئـــەوماوەیەی تەرخان ئەکرد کە لە ماڵەوە ئەهاتە دەرێ‌و داوای لەخێزانەکەی ئەکرد کـــە نابێت دەقیقەیەك چاو خافڵ بکات لـــەپێ گەیاندن‌و پەروەردە کردنی ئەم کورە .. تا وەکو ببێتـــــە نیشتمان پەروەرێکی دڵسۆز .

کیم ئیل سۆنك هـــــەربە منداڵی گۆرانیەکی دانـاو حەزی ئەکرد هەمیشە ئـــــەم‌گۆرانیەی خـــۆی بڵێ ... گۆرانیەکەشی ئەمەیـــە ..

منداڵەکەمان نـــــەوەی کۆریایە
رێی قوتابخانەی لەبـــەردەمایـــە
خێرا پێ بگەو قونـــــاغ جێ بێڵە
بۆدایك‌و باوکت گـــوێ رابهێڵە
لەگەڵ دراوسێ تابڵێی چاك بە
بەدەمت‌و زمان، بەرەوشت پاك بە
پاڵەوانەکەی نیشـــتمانت بـــــە
رۆڵەی وڵات‌و خاکـــــی جوانت بە

ئەم ژنە چاودێری ئـــــەم‌منداڵەی ئەکردو ئـــەو پـــەڕی بایەخی تایبەتی بەو وشـــانەئەدا کەفێری ئەبــــوو ، زۆر خۆی ماندوو ئەکرد وهەوڵـــی ئەدا کە هەر لە سەرەتـــاوە بهێنێتە سەر رێگای راست ..تەنانەت لە مەسەلەی پەروەردە کردنەکەیدا .. شتی بچوکیش فەرامۆش نەئەکرد ..

ئەم خانمە هەر لە منداڵیەوەکیم ئیل سۆنگی فێری گیـانی قین بوونەوە لە دوژمن کرد .

سونگ لە خوێندنەوەیدا.. بــــــە شێوەیـــــەکی شۆرشگێرانەو لە سەر ئـــەورێیەی کە باوکی پیـــــــا رۆشتبوو وەی لەوشـــــەبەکەڵکەکانی دایکیـــــەوە وەرئەگـرت .

سەبارەت بەهۆی خوێنـدن‌کیم ئیل سونگ لە دایـکی‌و نیشتمانەکەی دوور کەوتبووەوەلە قوتابخانەی (باتاوکـو) کە زۆر دوور بوو لەشارەکـەی‌خۆی ئەیخویندن . دایـــکی هەوو جارێك گوڵی لەباخچەی(ئەزالیـــان) (کرسنتیم)ی بەهاری ئەکرد بە چەپـــك‌وئەیخستەناو گوڵدان‌و سوچێکی کتێبخانەکەیەوە هەڵێ ئەگرت

کەزستان ئەهـــــات ..ئاگری ئەکردەوە بۆ گـــــەرم کردنەوەی ئەو ژوورەی کیـــم‌ئیل سونگی تیا بـــوو .. وە بە دەرسەکانیدا ئەچوەوە .جگەلەمەشی ئەم خۆشکە دەســـتی بــە پارەوە ئەگـــرت‌و زۆری‌خەرج نەئەکرد وپشتێنەکـەی توند ئەبەست‌و بە کورتیەکەی‌لەدەمی خۆی ئەگرتـــــەوەو کتێــــــب‌و قەڵــــەمی رەش‌وگیروسینی گۆڵۆپی بۆ ئەکرێ بۆ ئەوەی بتوانێ بە شەویـش بخوێنێتەوە ..

خاتوو ئانگ بان ســـــوك‌منداڵەکانی فێر کرد بوو چۆن دڵسۆزی ئامانج‌و مـــەبەستیان بن‌و باوەرێکی وای لەدەروندا جێگیر کرد بوون کەسڵ - لـــەفیداکاری نەکەنەوەو بــــــە چوکانەیەك .

خاتوو سوك مەبەســــــتی هەرەگەورەی ئەوەبو کــــورە خۆشەویستەکەی فێری ئـــەوپەیرەوە بکات کەلەتێکۆشـــانا خۆی لەسەری ئەرۆیی تاگیانی‌شۆرشگێری لە ناخی نـــــەوەکانی‌دا بچەسپێنێ .. لەبــــەرئەوە چاوەڕوانی سەختی ئـــەم رێگا پیروزەی ئەکرد .بێ‌ئەوەی ئەم ئازار چەشتنەی لەبـــــەر دەمی نەوەکانی‌دا دەر ببرێ ..

هەموو کات روو خـــــۆش‌ودەم بە پێکەنین بوو سەربارەی ئەو هەموو ناخۆشی‌و دەســـت‌کورتیــــەی ، بـــــەلام توش ماتەمینیەکی وابوو کە هەرگیز لە بیری نەئـــــەچووەوە .. ئەویش مردنی مێردەکەی بوو.

لەگەڵ ئەوەی ژیان ئێجگار ناخۆش بوو ئەم ئافرەتە هەموو توانای خۆی بۆ فێرکـــــردنی) کیم ئیل سۆنگ) تەرخـان کردبوو نەك هەر پارەی خەرجی ئەم هاورێ یەی ئەدا بگــــرە بێ‌ووچان یارمەتی نیشـــــتمان‌پەروەرانیش ئەداو لــە جــل شۆشتن ودرومان کردنیشـــیان کەمتەرخەمی نەدەکرد ئـــەوەی ئاواتی هەرە بە نرخی ئـــــەم‌ئافرەتە بوو ئەوە بوو کـــــە کورەکەی ببینـــــێ بـــــەشۆرشگێرێکی کارامە ولـــێ هاتوو چونکە بەدرێژایی ژیانی‌فێری ئەم جۆرە بــــــاوەڕەی کردبوو .. هەر ئەم رێگایەشی نیشان دابوو .. خاتوو کانگ لە رێگای شارەزاییەوە دەری‌خست کە ڕاپەڕین ژیانــــــی تێکۆشان‌و شۆرشگێریەو بەم‌ڕەنگە منداڵەکانی فێرکرد دوور بکەونەوە لە چەوتی کردن‌و بێ‌موبالاتی .

احلام منصور

سەرنجێك دەربارەی شەقام و شۆستەیەك لە سلێمانی؟

شارەوانی سلیمانی ماوەیەکەبەگەرمی خەریکی تەواو کردنی ئەو شەقامە کورتەیە کەشەقامی‌نالی بەشـــــەقامی سەیوانەوە ئەبەستێتەوە .. ئێســــــتاشۆســـــتەکەی تەواو بووەو خەریکن لەچیمەنتوکــــــردنی ئەبنەوە .. بەلام خوینـــــەری خۆشەویست ئەم شەقامە کورتە تابڵێی خوارو خێچـــــە .. دەمەتری لەسەریەك راست‌و رەوان نی‌یە . هـــەندێ خانوو وورگی داوە .. هەندێکیان تابینـــــە قاقایان تێك دراون ..

بەلام خوێنەری خۆشەویست پەلەمەکە رەخنەکەمان هــــــەر ئەمەندە نیە بەڵکو مەسەلەکـــەلەمە دوورتر بڕ ئەکات‌و لەوەش بەولاوە ئەوەیە شۆستەکـــــەش تاچـــــــەند بەبیر تابێت نارێك وپێکـــەو پانایەکەی لـــــــــەشوێنێکەوە بۆشـــوێنێکی تر ئەگۆڕێ ، شوێنی وای هـــــەیەلەسێ مەتر پانترەو جێگـــــای ئوتومبێلێکی تێدا ئەبێتـــــەوە کەبەسەریا بروات لەشـــوێنی واشدا هەیە قولانجێ شتێ زیاد! لەنێوان ئەم دوو پانایی‌یەشدا گەلێکی تر هەیەدوومەترو مەترونیوو نیو مەتر .. هتد . لەهەندێ شـــوێن دا ئەبێت‌لەسەر شۆستەکە دابـــــەزی‌و بەچەقی شەقامەکــــەدا برۆی چونکە دیوار شانت‌و ئانیشکت ئەرووشێنی !

شارەوانی سلیمانی لەگـــەڵ ئـــــەوەی زۆر رێزی چالاکی‌و هەوڵ‌و تەقـــــەلای گەرمتاین ئەگرین بـــــۆ تەواو کردنی شەقامەکە پرسـیارێکی والاتان لێ ئەکەین‌و ئەڵێین ئەو شەقامە بۆ واخواروخێچەو هەق وابوو زیاتر خۆی لەگەڵا ماندو بکرێ‌و رێك‌و پێك‌تر بکرێ‌و هیواشمان وایە کە لەدواییـــــدا بتوانن مشووری بخورێ‌و چارێکــــی بکرێ .

Institut kurde de paris

دوو دەنگ لە خانەقینەوە

هەرچەندە شارە شیرینەکەی (خانەقین) ئەو دەورە گرینگ و دیارکراوەی خۆی لـە مەودای رۆشنبیری و ئەدەبیاتی کوردیدا – لەبەرگەلێ هوی – تایبـەتی و گشتییەوە – زۆربەباشـی نەبینیوە ، بەڵام خۆوا نیە ئـەم شارە هەروا بێدەنگ و رەنگ مابێتەوەو خۆیش و کوردەکەشی فەرامۆش کردبێ .. نـە .. بەڵکو هەر هیچ نەبێ – وەك لای هەموان دیارە – لـە مەیدانی جوڵانەوەی هونەری کوردیدا ، بە تایبـەتی – گـۆرانی و مۆسیقادا – گەلێ دەس پێشکەری کردوە ، لەم دەرفەتەدا ، چەندین گۆرانی بێژی لێهاتووی رسکاندوە کە ئەمڕۆ بەشانازیەوە ناویان لەنێـو ناوانی گۆرانی بێـژە کوردەکاندا دیارەو ئاشکرا .. هەر بۆ نمونە ، ئەم هونەرمەندە باشترین بەڵگەیەکی ئەم قسەیەن (کاك حسن دلسۆز – کاك علی مهدی) .

بۆناسـینیان ئەڵێین :– یەکەمیان : (لە خانەقین و لـە ساڵی ١٩٤٣دا هاتۆتە ئەم دنیا پڕ لەئاژاوەیەو تا قوتابخانـەی ئامادەیی خوێندویەتی و ئێسـتا خەریکی کاروکاسـبییەو (١٢) گۆرانی لە ئێزگەو (٥) یشی لە تەلەفزیۆن تۆمار کردوە ، یەکەم گورانیشی (چۆن پێنەکـەنم) بوە ، خۆی واتـە : (بەهرەی گۆرانی گوتن لەمنالیەوە لێـم دیاریدا) سەرباری ئەمەیش ، تا ماوەیێ هونەرمـەندێکی تەشکیلیس بووم ..!) ئەمەیانوا کەچی دوەمیان: (هەر لەخانەقین و لەساڵی ١٩٤٦دا کەوتۆتـە باوەشی ژیانە پڕ لەژانەکەو تا قوتابخانەی ناوەنـدی خوێندویەتی و ئەمیش وەك هاوەڵەکەی خەریکی کاروکاسبییەو تا ئێستا (٥) گۆرانی لە ئێزگەو (٦) شی لەتەلەفزیۆنا هەیە ، یەکـەم گۆرانی لـەژێر سـەرناوی (راپەڕینی جوتیـار) بوو .. خوێشی واتەنی : (لەمنالیـەوە عامیلی ئاین و خوێندنی قورئان کاری لەتەقاندنی ئەم بەهرەیەما گێڕاوە ، سەرباری ئەمـەیش شیعر دائەنێم و زۆریش حەزم لە (نواندن) و لەفێربونی ئالەتێکی مۆسیقایە ..!) ئێمەیش ، هەر بۆ ئەوەی زیاتر بەخوێنـەرانی هاوکاری بیان ناسێنین و پتـر بچینە بنج و بناوانی دڵ و دەرون و باری ژیانیانەوە ، ئەم ریپۆرتە چکۆڵانەیەمان لەگەڵیانا سازداو گەلێ لایەن لەرازو نیازەکـانی ئەم دوو هونەرمەندەمان سەرـ ئاوەڵە کرد ، هیوادارین لەبار بێت ...

پ – براینە ، خەم یانی چی ؟

دڵسۆز : خەم ، سەرچاوەو ئەنجامی هەمو ئاواتێکی گەورەی دورەو هەوڵی بێ شوماری بۆ ئەدرێ !

علی : هەستێکی زۆر ناسك و وردە، بەرامبەر خۆت و بەرامبەر بە کۆمەڵ ، کاتێ هەردو خەمەکە تێکەڵی یەکتر دەبن ، خەمـە گەورەکەیان لێ ئەرسکێ !

پ – کەواتە ، باشـترین چارەسازێك بۆ لەناوبردنی خەم چیە ؟

دڵسۆز : چارەکردنی خـەم ئەوەندە ئاسان نیە ، بـەڵام سوك کردنی باری ئەم خەمە ، – بەرای من – بە نەهێشـتنی جیـاوازی چینایەتی و دان پیانان بە مافی مرۆڤ و بەکەرامـەتی مرۆڤ ، خەمەکە سوك ئەکاتەوە

علی : لەناوبردنی خـەم ، لەلایەنە فیکری و سایکۆلوجـی یەکەیەوە ، ئەگەڕێتـــەوە سـەرچارکردنی شـــتە بنەرەتیەکان !

پ : باشـە ، ئـەی چ **پەیوەندیەك لە نێوان خـەمو داهێنان و هونەرا ئەبینن ؟**

دڵسۆز : هونەر لە ئەنجامی خەمەوە سەری هەڵداوە ، هەمو خەمێك و بەتایبەتی – خەمگـە ورەکان ـو هەمو ئەوانـەی ژانیان بە خەم گرتوە ، داهێنەر بووین ، کەواتە خەمو داهێنان، ئەنجامەکـەی هونەرێـکی داهێنەرە !

علی : خەم هەمیشە لە نێـو میللەتی چەوساوەدا ، دەورێکی سەرەکی لە داهێنانا ئەبینێ.. بەڵام مەرجیش نیە ، ئەم خەمە هەر لەنێو چەوساوەکانا ببێتـە مایەی داهێنان ، بەڵکو هـەر چینەی خەمی تایبەتی خـۆی هەیە !

پ : خەم خەمی هەمووانە.. ئەمەوا ، ئەی راتان دەربارەی ئەو خەمانەی کە گۆرانـــی کوردیمان ئەیخاتەروو ؟

دڵسۆز : زۆربەی ئـەو خەمانەی کە گۆرانی کـوردی ئەیخاتەروو ، خەمی (دڵداری)یە کە سەر بەخەمە سەرەکیەکەی کۆمەڵە .. بەڵام هێشـتا ساکارەو باش نەبرژاوە !

علی : داستان و بەیت و بەندە کوردیەکان ، تا رادەیەکـی باش لەخەم دواوەو ئـاوەزوی دەردەکـانی کـوردەواری کردۆتەوە ..!

پ : ئەی کەواتە ، ووشەی (رەسەن) چی ئەبەخشێ ؟

دڵسۆز : رەسەنایـەتی لەوەدایە ، کە پەیوەندیەکـی بەتینی لەگەڵ کەلەپـوورو فۆلکلۆری کوردیەوە هەبێ و لە واقیعی کۆمەڵ دور نەکەوێتەوە!

علی : ئەو گۆرانیەیە، کـە پەیوەندیەکی دیالکتیکی بـە کۆمەڵەوە هەبێ .. نـەك وەك ئەو گۆرانی بێژانەی بەنـاوی (نوێ خوازی) یـەوە رووی راسـتی پەیوەندیەکـان دەئاڵۆزکێنن و دەیشارنەوە !

پ : ئەی کەواتە ، ئـەو گۆرانی بێژە رەسەنانەی کـە بەدڵتانن کێن ؟

علی : علی مەردان – تایـەر تۆفیق – رسول گەردی – سید علی اصغر – حسن جەزراوی – – حسن زیرەك – سـەلاح داودە – حسین علی – حسـن دڵسۆز – عمر خەزان – خلیل وەندی – خوداداد علی .. تـاد

دڵسۆز : منیش هەرئەمانە ، تەنیا (حسن دڵسۆز) نەبێ !

پ : دواگۆرانیت چی بوە ؟ ئاوازو شیعرەکەی بێزەحمەت؟

دڵسۆز : (مەڕۆ مەڕۆ) یە ، کە لە شیعری کاك علی مهدی و

ئامادەکردنی : محمود زامدار

ئاوازی خۆمەو لەسەر مەقامی سێگایە :

مـەڕۆ ئـارامی گیانی بێـزارم
مەڕۆ بینایی دودیـدەی تـارم
مەڕۆ روناکی ، تاریـکی بەختـم
مەڕۆ حەکیمـی بریـنـی سـەختم

علی : (ورێنەی تەەن)ە ، شیعرێکی دەسکاری کـراوەی فۆلکلۆرییە ، ئاوازەکەی هـێن کاك حسن دلسـۆزە :

قیبلەم بەهاوار ، گـەلا رێزـانە
کۆچی رەشەماڵ ، روو لە کوێستانە
تەقەی چلەوچۆ ، مـاڵ لەیەك دانە
کۆچی بێ مەیلی ، بینـای چاوانــە

پ : ئەی ئەمانە لەلاتانـا ، چی ئەبەخشن : (کوردسـتان – خانەقین – ڤیتنام – بابەلینین – خوشەویستی – نان – جوانیی – کچ – گۆرانی – ام کلثـوم – مۆسیقا – عەرەق – دڵداری – ئیلتیزام – ڤیکـتۆرژارا – ئیرەج –)

علی :

کوردستان : پیرۆزترینو

بڕوانە ل –٧–

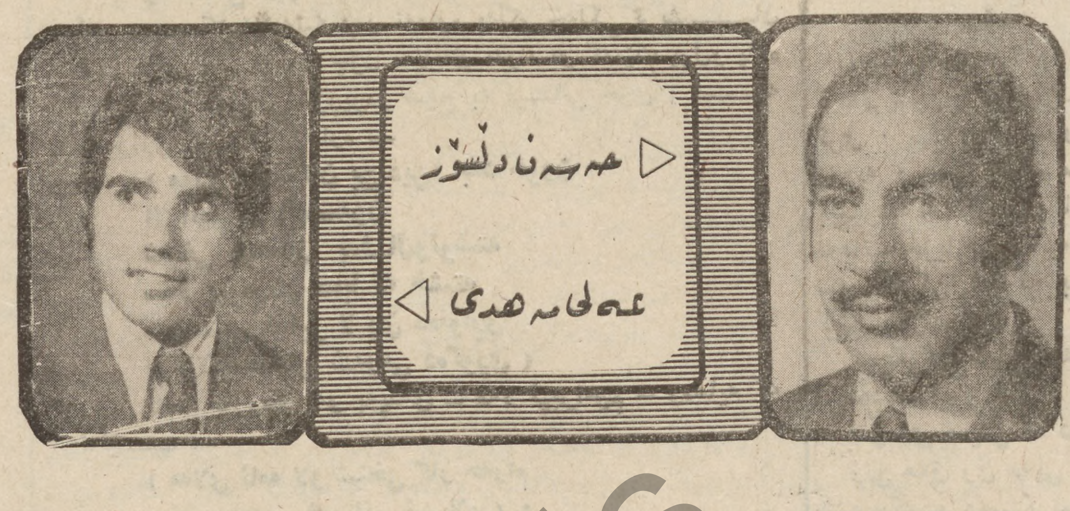

لەگەڵ ئەم هونەرمەندە
هەژارەدا .....
کەمال سەعدی

یەکێکە لە هونەرمەنـدە تـازە هەڵـکەوتوەکـانی – تەشکیلی – شاری ئازیـزی هەولێر ..وەیشەوەی رۆژگارو کارەسات و هەنگامـەو دەردی هەژاری چێژو زەقێکی تایبەتی پێبەخشیوە .. ئێستا لە پۆلی چواری قوتابخانەی ئامادەییە .. تا ئێستا لە چەند پیشانگاو جموجۆڵی هونەریا بەشـدار بوە ، سەرباری بەشداربونی لەگەڵێ لەو شانۆگەریانـەی کە لە بۆنەکاندا سـازدراوە ، لەم دواییەشدا،لە میهرەجانی یەکەمی هونەری کوردیشدا ، لە ئۆپەرێتی (باران)ی کۆمـەڵی هونەرو وێژەی کوردی – لقـی هەولێر – بەشدار بوە ..هەمو هیواو نیازی کاکە (کمـال سعدی) خۆی واتـەنی لە (تەواو کردنی خوێنـدنی ئەکادیمیایـەو بەس .. !) ئێمەش لەگەڵ ئەوا هیوای بـۆ ئەخوازین .. هەر بەم بۆنەیە، زۆر پێ خۆشحاڵین ئەگـەر بواری ئەوەشمان بدەنێ ئـەم هونەرمەندە هەژارەتان بـۆ بخەینە قسـەو چەنـد گفتولفتێکی لەگەڵا بکەین :

پ : کاکە کمال ، بەرای تۆ هونەرمەندی رۆشنبیر کێیـە ؟

و : هەرچەندە من لە مێـژ نیە هاتومەتە نێو جیهـانی هونەرێکی کوردیو رەسەنەوە، تا لە سەرجەحی نهێنیەکـانی هونەر بگەمو بتوانم گشـت هونەرمەندێکی رۆشـنبیر دەس نیشـان بکەم ، بەلای مـن هەر لێهاتۆیێك بەهۆی ئـەو ئیشەی کە دەیکا چـارەسەری دەردێکی نەتەوەکەی بکات .. هونەرمەندو هونەرمەندێـکی رۆشنبیرە ..!

پ : باشــە ، ئـەی چ قوتابخانەیەکی هونــەری – تەشکیلی – لەگەڵ بـاری ئێستای قۆناغی کوردایەتـی دا، ئەگونجێ ؟

و : من لام وایە ، – لەبـەر گەلێ هۆ – قوتابخانـەی ئەکادیمی شۆرشگێری ریالیزم لەگەڵ باری ئەمرۆی قۆناغـی سەرفرازی کوردایەتیمـان ، ئەگونجێ ؟

پ : ئـەمەیانوا ، ئەی لـە هونەرمەندانی کوردو جیهانیت کێت بە دڵەو لەبەرچی ؟

و : لەو هونەرمەندانەی کـە شارەزاییم لێیان هەیـەو تابلۆکانیان و جۆری ئیـش کردنیانم دیوە ، ئەتوانم بڵێم : مامۆستا (محمـد عارف)ی هونەرمەندو هەروا مامۆستا (مصطفی شوکت)م بەدڵە ، لە سەراپای کوردستانا .. لـە هونەرمەندانی دەرەوەیـش (پیکاسۆ)ی نەمر .

پ : کامەیان ؟ سروشـتی کوردستان ، یا سەروسیمای خەمگینی مرۆڤی کورد ، کار لە هەستو نووکـی پەرەموچت ئەکا ، بۆ ؟

و : سەروسیما خەمگینەکەی کورد ، یەکجار کار لە هەستو نووکی پەرەموچم ئەکا ، چونکە مرۆڤی کورد هەر لە دێرزەمانەوە توشی بوە بە توشی هـەزاران کۆسپو خەمو زام و لەژێـر بەرداشی هەژاری و دیلێتیدا ، هەزاران تاڵاوی چەشـتوە ، بەڵام هەر بەرگەی گرتوەو هەر سەروسیمایە خەمناکـە ، سـەرباری کوردستانەکە خۆی هەوڵـی ژیانێکی ئاسـودەو سەرچاوەی سروشانی بـیرو سەرفرازی داوە ، بۆیە ئـەم هەستو پەرەموچمە !

ئامادەکردنی : سیڤەر

فۆلکلۆر
نەخۆشی سندان

محمد کریم شریف

لەپیش دەرکەوتنی عەمەلیات لە کوردەواری گـەورەترین ترسناك ترین دەرد سندان بووکە هەریەکیك سـندانی لێ بهاتبایە یاسـندانی بگرتایە دەستیان لێ دەشوشت و ئەمایان پێی نەدەما بەڵام هەندێ شتی وایان دەکـرد کە هیوایەکی کەمیان پێی هەبوو لە دەرچوونی نەخۆشەکە ئەویش ئەمە بوو کە ئاویان دەکردە ناو تەشتێك و تەشتەکەیان لەسەر زگـی نەخۆشەکە دادەناو سـندمی وولاخانیان بە ئاگر سـوور دەکردەوەو دەیانخسـتە ناوتەشتەکە تا ئاوەکە بەم گەرمیە بەکوڵ دەهات (دەکوڵا) ، جائەگەر نەخۆشیەکە بـەری بدابا یا چاتر ببایە ئەگینا دەمرد .

لەبەر ئەوە ئەگەر منداڵێـك زۆر چلیس بێ و داوای هەموو شتێك بکات لەخواردەمـەنی و بێتامی بکات پێی دەڵێـن بەسندانت بێ ، واتە خواردنەکە بچێتە ناو ریخۆڵە کۆرەیەو سندان بگرێت ..

واتە ووشەی سندان لـەناو کوردەواری و واتای ریخۆڵـە کوێرە دەگرێتەوە .

× ×

لەخەرمانی ئەدەب

ئامادەکردنی
ئازاد عەبدولواحید حەوێزی

● تا لە نوێ ڕژن فـێر نەبیت ، بێگومانم کـە نابیت بەمرۆڤێکی قسەزان و تێگەیشتوو

(دۆڤین)

● پیـاوی زۆر – زان و ژیر ئەوەیە کە ، کاری خۆی لـە دەروون و لێکدانەوەکانیـا تەفسیر دەکات ، بەر لـەوەی قسە بکات ، لێرەوە قسـەی پوخـت – ئەرسـکێ –

(گۆنگۆشیوف)

● (خۆزگە هەموو کەسێ دەیزانی ڕاستی خوای مرۆڤە .

(گۆرکی)

● ئەوەی بەتۆدا هەڵدەڵێ ، بەبێ ئەوەی چاکەت لێ ببێنێ ، دیارە لۆمەت دەکات بەبێ ئەوەی خراپەت لێ ببینێ .

(ئەفلاتوون)

● مرۆڤی بەهرەمەند لـە ئاخاوتنا لەسەرخۆ ئەبێ ، بەڵام لە کردەوەکانی دا هەمیشـە گورجوگۆڵ ئەبێ .

(شکسپیر)

● ئەگەر ویستت لەهەڵە – کانی خۆت بگەیت ، چاك وایـە هەمیشە خۆت – بناسیت – .

(سوقرات)

چەپکێك لە فۆلکلۆری کوردی دا

ئیرزاد ئانالەکەڵ

ئەگریجەو پەرچەم چـین چین
پەخشە لەسەر گۆنـاوجەبین
وەك – هیز – بگـری دائیرەی چین

× ×

چەند شـێخو مـەلای دونیـایێ
هەموانم هینا رجایی
زاڵـم – باب دەگـەڵم نایێ

× ×

ئەی یارم بەرقـەراربـی
رەحمـەتت بە ئیشاوە
هەتیوە ، پیسە ، لاچـو
دایکم لـە دوور وەستاوە

× ×

« گادەر » هاتوو خۆشەی کرد
لێکی دان کـەلەکوپرد
حەفت سـەد ماشـینوەرگەڕان
نەما شفێرو شـاگرد..
لەسـەر بالای بەرزی تـۆ
لێکیاندا ، عەجەمو کـورد ،
ئـەوی بەنیزە کـوژران
باقیرکـە لـە سـۆییان مـرد

× ×

نازانـم قوربانی کێـت بـم ..
قوربانی لەنجەولارت بـم
قـوربانی گـوارەی لەگیت بم ..

× ×

مەشـکەم دزی بـەجارێك
تێی دەردێنم تـەغارێـك
دەیدەم بە ناسـکەسوارێك
بۆم بدا بەدەرزیو گوارێـك

× ×

هەڵەکوکەو پرچنە
چوڕ ، چوورەم کەتـەبنـە
چیمـە ، لەمارو ژنـە

× ×

بـەو قورعانەی – دیبـوکری –
– یار ـم چوویتە لە شـکری
دەسـتم مەشـکە ناگری
قۆچپـەم لەیەخەم دادڕی ..
مەشکە بژی لە دۆڵی
کابانی کوڕ لەکۆڵی
کاکم هەرگـری زەردۆڵی
بـۆ خۆم دەچـم لـەتـۆڵی

دەبمـە شـوانی بەرخۆرانە
دەکـەم کوێستان و گەرمیانە
هاوینان دەچمە کیسـتانە
پایزان دێمە ئێرانـە
دەرێـم فەقـێ هـەی ئامانـە
دەتدەمێ بەرخـێ دونگ‌پانـە
بمدەنێ شـترەکـی ڕەیحانە

× ×

تـۆی ئازیزم ، بینـای چاوانم
خاتری برابچکۆرەت ..ئەمشەو میوانم
بۆچی ، لەسەرچی ، دڵەکەت رەنجە ..!
جەرگم دەربێنە بە نووکی پەنجـە

× ×

ئەوەتۆ دەڕۆی دڵ‌جێگای کوێ بێ
کێ بگرم بە – یار – شێوەی لەتۆ بێ ..
ئەوەتۆ دەڕۆی بە خودامسپاردی
خۆم پێم نەکرا بێم ، نامەم بۆ ناردی

× ×

بنووسن لەسەرکێـلی مەزارم
شەهیدی عەشقم ، مەدەن ئازارم
با لەودونیایە تۆیـانبدا پێم ..
چش ! با لەو دونیا دۆزەخ بایە جێم

× ×

کراسەکەت سـوورەمەیدە لەدیوار
دڵ هەریەکێکەو مەیدەبە هەزار
وەرە لەسەربان ، بێـرەخوارەوە
ئاوبدە بەدەست دەردەدارەوە ..

× ×

خۆزگە دەتزانی بەحـاڵی‌دەردم
گریانت دەهـات ، بۆ رەنگی زەردم
خۆزگە بەو کەسەی دراوسێتانە
بەرۆژو بەشـەو چاوی لێتانە

× ×

بڕوانە ل –٧–

کێشەی کۆمەڵایەتی لە شیعرەکانی مەلا محمدی کۆیی دا !

ئومێد ئاشنا

باری ئەو سەردەمەی کوردستان بەتایبەتی کە - أمارات - ە کوردیەکان لەناو برابون بەهۆی ناکۆکی ناو خۆیان لە لایەکو هێرش و بەهێزی دوژمنان لە چەند لایەکی ترەوەکەم و زۆرگاری لەهەموو نیشتمان پەروەرێك ئەکردو دەماری تۆڵەو هەڵپەیەکی تر بۆ بەربەست کردنی شەپۆلی ئەو نەهامەتیانە لە لەشیاندا ڕاست ببوەوە ئەمە زیاتر لە خۆێندەوارەکانی ئەو سەردەمەدا دەر ئەکەوت کە خۆێندەواری ئەو کاتەشی سەرچاوەکەی لە حوجرەی مەلاو گەڕانی فەقێ لەدوی فێر بوون هەڵئەقولا . ئەو بابەتانەش کە ئەخۆێنران فری بەسەر مەسەلەی نیشتمانی و کۆمەڵایەتیەوە نەبوو . زۆربەیان عەرەبی بوون و ئەوی تریش فارسی ، ئنجا ئەمە بۆ هەستیارێکی ئەو کاتە زۆرە ڕاست بێتەوەو بچێ بەگژ دەردە کۆمەڵایەتیەکانداو ئەوە ساخ بکاتەوە کە پێویستە ئەو بەرگە فڕێ بدرێ و سەر لە نوێ ئەوەی دڵسۆزە بەرامبەر نەتەوەکەی و ئارەزوی گۆڕانی لە دڵایە بابکەوێتە خۆی و میللەتی کوردیش وەك سەراپا میللەتانی تر بکاتە ڕوشنایی پێشکەوتن ... ئەوە بوو هەڵکەوتو ترین کەسانێك لەم بارەیەوە کەهەوڵیان دابێ چ بە نووسین چ بە کردەوە شاعیر (حاجی قادری کۆیی) بوو وە هەر ئەویش بوو بوە ڕێخۆشکەرو ڕێنیشاندەری زۆر هەستیاری تر کە لە دوای خۆی هاتن یەکێك لەوانە - مەلا محمدی کۆیی - یە کە بە مەلای گەورە ناوبانگی هەیە هەتا ئێستە لەبارەی شیعرو شاعیریەتی مەلا محمدی کۆییەوە چەند هەنگاوێکی سوود بەخش نراوە بەتایبەتی لەلایەن مامۆستا - کەریم شارەزا - وە هەروەها لە پێشەکی و کۆتایی - دیاری مەلا محمدی کۆیی - دا کە گیوی موکریانی - لە بەڵام نرخی شیعرەکانی شاعیر زیاتر لەوە هەڵئەگرێ کەتا چاپی داوە باسی ژیانی و شاعیریەتی لە چەند لایەنێکەوە کراوە ئێستا لە سەری نووسراوە و زۆر ڕووی مەبەستی شیعرەکانی ڕون نەکراوەتەوە . ئەم شاعیرە وەك وتمان جێ پێ هەڵگری حاجی قادر بووە هەردوکیشیان بەیەك شێوە زمان شیعریان وتوە . وە ناوەڕۆکیشدا جیاوازیەکی ئەو تۆیان نەبوە جگە لەوەی :-

١ - مەلای گەورە تەواوکەری پەیامی حاجی بووە پاشی ئەوەی لەناو مەبەستی شیعرەکانیا قوڵ بۆتەوەو لەوە تێگەیوە کە ئەو شیعرانە باسی دەردە کۆمەڵایەتیەکان ئەکات و هەم چارەسەریشیان بۆ دەستنیشان ئەکات . وەك مامۆستا کەریم شارەزا ئەڵێت (مەلای گەورە لە قوتابخانەی حاجی قادری کۆییدا فنونی شیعری وەرگرتوەو ڕاستەوخۆ پەیڕەوی حاجی کردوە چونکە پەیوەندی گیانی لە گەڵیا زۆر بوە بۆیە شێوەی شیعردانان و ئارمایی شاعیریەتی حاجی قادر لە ناو هەڵبەستە نەتەوەیی و کۆمەڵایەتیەکانیدا نمایانە وە لە شاعیریەتیدا قوتابیەکی زیرەکی حاجی بوە) .

٢ - بەڵام لەڕوەکەی ترەوە مەلای گەورە هێندە گوێی بەڕازاندنەوەی شیعرەکانی نەداوە واتا تاڕادەیەك هونەری شیعردانانی پەیڕەو نەکردوە . (کوردستان موکریانی) سەبارەت بەم ناتەواویە ئەڵێت : (هونەری بۆیژێتی نەکردبوە پیشەی خۆی ماوەی ئەوەشی نەبووە وشە ، بیر ، ئەندێشە ، داڕشتن ، ئاوازوئەوانەی کە هۆنراوە داوای لێ دەکەن بەباشی لەناو هۆنراوەکانیدا بیان نوێنێ) . لەمەدا من ئەوە بەڕاست نازانم کە پەیڕەوی هێنانی بیرێکی بەرزو بەجێی نەکرد بێ بەڵکو ئەو شێوەی داڕشتنی کردوە بەقوربانی ناوەڕۆك کە بیری تیژو وردبینی تەنها لە ناوەڕۆکدا کۆئەبێتەوە وە تەنها پەیڕەو کردنی هونەری شیعریە کە ونی کردوە . کە چی حاجی قادر وەك خولقێنەری بیرێکی بەرزو جێ گرو بێهاوتا بوە لەو کاتەدا ئەوەی فەرامۆش نەکردوە کە شان بە شانی بیری شیعرەکانی شێوەی نوسینیش پەیڕەو بکات .

مەلای گەورە - کێشە کۆمەڵایەتیەکان بەچاوێکی ورد بینیەوە تەماشا ئەکات و باسیان لێوە ئەکات . وە ڕێگەی چارەسەریشی بۆ دا ئەنێت . یەکەم کێشەیەك لە دوای نەتەوایەتی لە سەری ڕۆیشتبێ کێشەی ئافرەتە لە کۆمەڵی کوردەواریدا . هەرچەندە شاعیر پیاوێکی ئایینی بووە ئەبوا وەك پیاوانی ئایینی ئەو سەردەمە هەر فتوای زاڵ بون و بەگەورە زانین و قەدەغە کردنی سەربەستی ئافرەتی بدایە کەچی ئەم لە ڕێگایەکی ترەوە بۆ کێشەکە ئەڕوانێ و سەربەستی ئافرەت و مافی ژیانی وەك پیاو و مافی خۆێندن ئەمانە پێویست ئەکات لە سەری . وە داوا لە کۆمەڵ ئەکات کە ئەوانیش وەك ئەم ئەوە لێك بدەنەوە .

کێشەی ماڵێ زاوا لە کوردەواریدا بەوەی کە هێندە بابات بووك بێ زار ئەکەن و بەبرو بیانو نوشتەو شتی بێ سەرو بێ دەری ئەپەڕێنن و خەزوورو خەس و چۆن چاویان لەوەیە کە کچی بەگزادەو ئاغاو ناسراو بخوازن و بەچاوێکی سووك و شیرینیشەوە سەیری کچی هەژار ئەکەن و تەڵاق دانی ژن بەوە لێك نادەنەوە کە ئەبێتە مایەی ڕۆژەڕەشی و بێوەژن کۆشی ئەو ئافرەتەو ئەبێتە نیشانی تیری تانەو تەشەری خەڵکی .

(ئەووەڵ خەزوورو خەسوو تێدەکۆشن دوو بە دوو
بە دزی یاڕوو بە ڕوو لێکیان دەکەن بەخەتدان
ڕۆڵە ژنت تەڵاق بدە بۆت دەهێنم هەتا دە
لە کچانی بەگزادە بیکەنە خەنەبەندان) .

وە یەکسانی ئافرەت و پیاو دیاری ئەکات و ئەوە پێویست ئەکات کە بەیەك چاو تەماشا بکرێن و یەك حوکمیان بەسەرا بدرێ .

(ژنیش وەك مذکرە عینا ئەویش بەشەرە
چاو لادانی لە سەرە هەریەك لە یەك حوکمدان)

مەلای گەورە ڕێگرتنی سەربەستی ئافرەت و مانەوەی کۆمەڵ و خۆ بەستنەوەی بە نەریتە شومەکانیەوە بەوەدا ئەنێت کە نەك تەنها زیانی ئەمە بۆ نەوەیەك بێ و کۆتایی پێ بێ بەڵکو کارئەکاتە سەرنەوەیەکی ترو وەك نەخۆشیەکی کاری گەر بڵاو ئەبێتەوە . بوونی منالێك لەژنێکی وێڵ و چارە ڕەشیان بەندێکی ناو چواردیوازی ماڵیان بەسووك تەماشا کراوێك بەوە دائەنێت کە چاوەڕێی سوودو ئازایەتی لێ ناکرێ و ئەویش ڕێگای ژیانێکی پوچ و ترسنۆکی ئەگرێتەبەر . بۆ ئەمەش نمونەی - یەهودان - ی هێناوەتەوە کە کاتی خۆی جولەکە لە کوردستاندا هەبون و زۆر ترسنۆك بوون :

(ژنێکی دەربەدەر بێ دڵ پڕ غەم و کەدەر بێ
ڕەزیل و دەست بەسەر بێ وەك محبوس لەناو زیندان
دەبێ ئەو لادی کو بێ بێڕەوتو هەم بێ ڕوو بێ
مێشکی وەکو کەدو بێ ترسنۆك وەك یەهودان) .

لە بەیتێکدا شاعیر پەروەردە کردنی منال لە کوردەواریدا بەهیمەت و ڕادەی هوشیاری دایکیەوە ئەبەستێ .

(ئەوەڵ چ شتێ دەچێتە گوێی مندال لە ناولانکێ
گەر چاکە گەر خراپە لای لایەی دایکی)

وە لە بواری بەربەرەکانی و هەڵشاخانی بەڕوی شێخ و مەلای نەزاندا کە میکرۆبی دواکەوتن و سەر لێ شێوانی نەتەوەی کورد بوون ئەمیش وەك حاجی هەنگاوی گەورەی ناوە مامۆستا - کەریم شارەزا - ئەڵێت (لەو کاتەی کە دەنگی هۆنراوە نەتەوەییەکانی لە ئەستەنبولەوە دەگەیشتە کۆیەو بەهەموو لایەکی کوردستاندا دەنگی ئەدایەوە ئەو موستەعیدێکی بلیمەتی زیرەکی بەردەستی باوکی بوە) . ئنجا هاوڕێیەتی باوکی و خێزانی جەلی زادەو نامە گۆڕینەوەیان لەگەڵ حاجی قادر دا ئەوە دەر ئەخات کە شاعیر لەمنالیەوە گوێی لە شیعرەکانی حاجی بوەو هەستی بزواوەو ویستویەتی لاسایی بکاتەوە ئەمەش بەتایبەتی لە کێشەی سەرەکی کۆمەڵایەتیدا کە بەربەرەکانی کارە نالەبارەکانی شێخەکان بووە . شاعیر کردەوەی ئەمان و پێشکەوتن و لێ زانینی نهێنیەکانی بونەوەر - کون - بەراورد ئەکات و ئەڵێت :-

پاکیان بەدەف و دمبەك بە دوعاو نوشتەو کشتەك
محرۆم بون لە ئاثاری صنعی دەواری فەلەك

وە باسی ئەوە ئەکات کە ئەوان تەنها خۆیان لە قوڕی ئەو دەردە کۆمەڵایەتیە وەر نەداوە بەڵکو خەڵکی تریشیان تێوە داوە باس ئەکات چۆن مەلایەك بەرامبەر کەمێك پول و پارە ڕوی دەمی شەرعی گۆڕیوەو شێخ بە فیشالی خۆی (لە ئەسراری کون) ئاگادارە :-

(مەلاو شێخەکان بێ دین و بەد خوون
الا أنهم هم الفاسدون
شێخی حیلەباز بەفاڵ و نوشتە
سەد پیرەژنان دەبا لە خشتە
مامۆستای فەقیر لا ڕێ دەنوارێ
بوکۆتکە ماستێ شەرعی دەگۆڕێ)

ئەمە هەروەك ئەو بەیتەی - مەلا ئیبراهیم - وەهایە کە ئەڵێت :-

(مەلای نامە لاو شێخی کار حەرام
بونە سەبەبی فەوتانی ئیسلام) .

(مەلای گەورە) کارێکی گرنگتر ئەکات و کێشەی کۆمەڵایەتی لەگەڵ باری ڕامیاری پێکەوە ئەبەستێ و ئەڵێت هۆی دواکەوتنی ئێمە لا دانمانە لە ڕێگای ڕاستی خۆمان بۆیە بێگانەوە وڵاتانی ئەوروپا هەر یەك چەندەها - مستعمرە - ی هەیەو ئەڵێت :-

(مەلا گەرمە لابایە میللەت بۆ وای لێ دەهات
ئەوروپایی چی دەکرد لەسەر قطعەی ڕۆژ هەڵات)

لادانی مەلاکانی ئەو سەردەمە بۆ تەماعی دنیایی و گۆڕینی و دەست کاری کردنی شەرع بەمەرامی خۆیان کارێکی وای کرد کە جەوهەری ئاینەکە ون ببێ و کاری گەریەکی ئەو تۆی بەژیانی ڕاستەقینەی مرۆڤەوە نەمێنێت :-

(ڕەواجی دا بەدەستوری ئیباحی
کتێبی شەرع و عیلمی بێ بەها کرد
گەلێك ماوە لە اسراری طریقی
بەڵام جارێ بەوەندەم ئیکتیفا کرد)

شاعیر دێتە سەر باسی چۆنیەتی باری شێخەکان لەوەدا کە خەڵکی (وەعظ) ئەدەن کەدنیا هێندە بە گران نەگرن ماڵ و موڵکی دنیا شتێ ناهێنێ و دنیا هەر ئاخر ئەبێت و کەچی لەولاوە پیشەی هەر دەست بڕی و کۆ کردنەوەی زەوی و زارە :

(جەنابی شێخ ئەڵێت ئاخر زەمانە
قیامەت ڕادە بێ هەربەو زوانە
گەرڕاستە ئەڵێ دونیا خەراوە
لە بەر چت ئەو هەموو جوت و بەراوە
ئەگەر دنیا خەراو بێ بەزنزیکە
جەنابت بو بەدنیا واخەریکە)

پاش ئەمانە مەلای گەورە لە بواری ئامۆژگاری و چارەسەری ئەوەی باسی کردوە شتێکی ئەو تۆی فەرامۆش نەکردوە .

بڕوانە ل : ٧

لە چیرۆکەکانی ● لیۆن تۆلستۆی ● بۆ منداڵان

گۆڕینی : شەماڵ

-٢-

هەردوو خوشکەکە بە گەورە هاواری لێ هەڵساو دایە قارچکەکانەوە گەرانەوە بۆ پرمەی گریان ، هەموو سوار ماڵەوە ، خەتی ئاسنی بوانی شەمەندەفەرەکە لە شەمەندەفەرەکە بەرەنگاریان پەنجەرەکانەوە دەستیان کرد بوو ، ئەبوایە بە سەریا تێپەڕ بەسەرە تاتکێ ، ئەفسەری بوونایە . وایان ئەزانی شەمەندەفەرەکە ڕای کرد بۆ شەمەندەفەرەکە دوورە ، سەر- بەشی پشتەوەی شەمەندەفەرەکە کەوتنە سەر بەرزاییەکەو تا بزانێ کچەکە چی بەسەر بەرەو خەتی ئاسنەکە ڕۆیشتن ، هاتوە .

لە پڕ شاوری شەمەندەفەرەکە لێدرا ، خوشکە گەورەکەیان بۆ دواوە گەڕایەوەو بچکۆلەکەیان ملی ڕێگاکەی گرت . خوشکە گەورەکە هاواری کردە خوشکەکەی و وتی :-

مەگەڕێرەوە بۆ دواوە :

بەڵام لەبەر ئەوەی شەمەندەفەرەکە نزیك بوو ، گرمەو ناڵەی بەرز بوو ، خوشکە بچکۆلەکە گوێی لێ نەبوو ، وایزانی داوای گەڕانەوەی لێ ئەکا بۆ دواوە بەسەر خەتی ئاسنەکەدا ، لە تاوا پێی هەڵەنگوت و قارچەکەکانی لێ کەوت و دەستی کرد بە کۆکردنەوەیان شەمەندەفەرەکە تەواو نزیك بووەوە ، لێخور بە هەموو توانایەوە شاوری دوور- کەوتنەوەی لێدا ، خوشکە گەورەکە هاواری کرد : ا

قارچکەکان بەجێ بهێڵە ، بەڵام وای زانی داوای کۆ کردنەوەیان ئەکات ، لە نێوان ئاسنەکانا خۆی درێژ کرد ، لێخور نەیتوانی شەمەندەفەرەکە ڕاوەستێنێ ، زۆر بە بەرزی شاوری بۆ لێداو بەسەر کچەکەدا تێپەڕی ، خوشکە گەورەکە ...

هەموویان کچەکەیان دی کە لە نێوان هەردوو هێڵی ئاسنەکەدا لەپەو ڕوو ڕاکشاوە . هەر کە شەمەندەفەرەکە دوور کەوتەوە کچە کە سەری بەرز کردەوەو بە چۆکا هات و هەموو قارچکەکانی کۆ کردەوەو ڕای کرد بۆ لای خوشکەکەی .

پۆستەی خوێنەران

● **کاک صادق ڕەسول :**
نووسینەکەتمان پێگەیشت کە بەناونیشانی (دەوری ئەدیب لە شۆڕشدا) بوو ، بەڕاستی خۆی لە خۆیا باسێکی بەسوودە بەڵام سەرچاوەی زیاترو خۆ ماندوکردنی چاکتری ئەوێکەی بەم شێوەیە تەواوت کرد بۆمان بنێرە بە سوپاسەوە بۆت بڵاو ئەکەینەوە .

● **کاک ئەنوەر نەقش :**
نوسراوەکەتمان پێگەیشت ، سوپاس بۆ یەزدان کە هەواڵی کۆچی مامۆستای خۆشەویستمان (عەلی باپیر ئاغا) ڕاست نەبوو هیوادارین نووسینو هەڵبەستەکانیمان بۆ بنێرن تا بە شانازیەوە بڵاویان بکەینەوە . شیعرەکەشت (چیا لەسوتاننا) وابزانم خۆشت ئەزانی بابەتی ئەمڕۆنیە .

● **کاک کەریم قەزاز :**
شیعرەکەت بە ناونیشانی (خوێنەکەم) هەر کە لەمحەکی هونەری شیعرەمان دا ، ئەوە دەرنەچوو کە پڕ بە دڵ حەزمان ئەکرد هیوادارین زیاتر خۆت بە خوێندنەوەی دیوانی شاعیرە کون و نوێکانەوە خەریك بکەیت و بەهرەت پەروەردە بکەی ئنجا بکەوێتە خولیای بڵاوکردنەوەوە ئەمەش نموونەیەکی ئەم شیعرەت

ڕەنگی خوێنەکەم ڕەنگێکی سوورە
ڕەنگ و شەوقەکەی هەروەکو نوورە
خزم و دۆستانی بەڵام لێ دوورە

● **کاک کاظم عبدالله کویی :**
شیعرەکەت گەیشتە هاوکاری

بڕوانە ل -٧-

بەیتا نەسیحەتاو لایەك ژ ژیریا کوردێ ئێزدی

خەلیل جندی -

خەسیس چەندی خنێ بی
چاڤێ وی هەری ل پنیدۆز

✧✲✧

بەلێ براستی ئەڤ چەند بەیتێد خواری مە نەزانی مەعنایا وان لێك بدەین و ئەم نەگەهشتینە مەبەستا وانا بدروستی ، ڤێجار بەس ئەم دێ ڤان چەند بەیتا هۆسا دانیینە بەرچاڤ :

کخسانی لامێ لەمەد
کو حەیفە بیننن کەچ و بەچ
کو حەیفە نێزیك بن مێروحاکم
کو حەیفە نێزیك بەیت گومان
کو حەیفە رێ بێ سەفەد بی
خودان زێرو خودان مال

هسا پێرا دچت هەتا دگەهتە بەیتا دبێژت :

کو حەیفە یێ مەنجەلیق
چاڤێ شەنگە شۆخ

وەکی دزانین هەر بەیتەکێ ئامۆژگاریەك وا تێداو تێتە سەر وێ چەندی کو عەیت و شەرمە مرۆڤی دوو خەبەر بت و ل ئاخفتنا خۆ لێڤە بت . چونکە بۆ کەسی بلێب و لووتا ناچتە سەری . ڤێجار وەرە دابزانین بەیت چی دبێژت :

توخمێ کوڕا ئۆڤا دارا دبینن
با خودان ئاقل و هونەر
مەزن بدەت ئێك خەبەر
حەیفە کو لێڤە بت .
لێڤە بی لێڤ دخەفدا
بەری تەریفان و هۆلا
گۆیا شکەستی تەبابا
زەحمەت بچتە هۆلا

✧✲✧

ئێزدی دبێژن « تشتەك نینە مەزنا نەگۆتی » . مەزن کی نە ؟ . بێگومان خودان ئاقل و کەمالن . خودان ئاقل و کەمال ژی ئەو کەسەنە کو گەلەك شۆل وێ بسەرێ وان هاتین . ڤێجار هەر شۆلەکە پێ رابن ، بسەیر کرنەکە مەوزوعی بەرێ خۆ ددەنێ و ژڤان شۆل و کارێد بسەرێ وان هاتین و پێ رابووین وان بخۆ « عیبرەت » وێ ژێ گرتین .

لێرەدا دێ ئێت و بێژت هەکە تە دیت ئێکی پیچ پیچ کەرەو گەلەك دپەیڤت و لمەدحا خۆ ددەت قەت ژێ باوەر مەکە چونکە هەکە ئێك گەلەك ئاخڤی دیارە ئەو مرۆڤەکی نەزانە وەکی لێرەدا ئاشکرا دبت :

پڕ بێژێ لێڤ زراڤ
ژێ باوەر نەکە چو شۆلا
ئێقین یە ژ صادقانە
پڕ گۆتنا بێمەجال
نیشانا ئەحمەقانە .
ئەحمەقان پڕ نیشانن

-٤-

بەیتا نەسیحەتا وا بەحسا گەلەك سووچ و قوژبنێد ژیانی کری . ئێك ژڤان سووچا مافێ ژنێ یە . هەر چەندە مافێ ژنێ بشێوەیەکە رۆهن و ئاشکرا نەهاتیە خۆیا کرنە ، بەلێ وەکی سەرەتایەکێ گەلەکە باشە . کاتێ دبێژت :

کەچکۆکێد شۆخ و ئەسمەر
مەدەنە پیرو کالا
ئەو ژی مەیتن لە دارا .

ژنێ هەق وێ هەیی بدلێ خۆ شوو بکەت و دەستگرتیێ خۆ هەل ببژێرت ، چونکە نەبۆ رۆژەك و دووانە بەلکی بۆ هەتا هەتاییە . بەلێ هەکە مێرێ کێژکێ نەیی بدلی بت بێگومان دێ دژیانەکا نەخۆشدا ژین و پچۆکێد ژوان چێبن دێ وەکی دەیك و بابێد خۆ دبێ تفاق بن ، ئانکو دێ ژیانێ گەهینە مللەتێ خۆ . ڤێجارێ ژڤان بگەرێ و وەرە بزانە هەکە بخورتی کێژەك دانە پیرەمێرەکی دێ چاوا بت ! چونکە لسەر بێدلیا زەواجا کێژکێ پیرەمێر وێ لسەر رەخا گۆڕێ .

هەکە ئەم لپێ قەولی بچین و وەکی مە دیتی چلوا مافێ ژنێ دیار کری ، دێ بینین قەول دوو - بەرەکیێ - یان دکارین بێژین دوو پێنگاڤا دهاڤێتە پشتڤە - لناڤ خۆدا پەیدا دکەت و هەکە لسەر یا خۆیا بەرێ مابا گەلەك چێتر بوو .

چونکە وەختێ ئەم ڤێ یا خواری دبێژین دێ بینین ژ نرخێ ژنێ کێم دکەت و هۆسا دیار دکەت کو ژن نزمترە ژ زەلامی :

مێرێ دبن حوکمێ ژنێدا
ڕوو سپی نابت چو جارا
ئەو بێتامێ شال دپێ بی
باران یەك بسەردا
بارانی چۆنە مەردا
دنیا سارە ژ ڕەنگی جەمەدا

✧✲✧

بێگومان « خەسیسی و قەلسی »

دوو ڕەوستێد زۆر خرابن و مرۆڤ چو جارا پێ مراز نابت . یا باش ئەوە مرۆڤ خۆ ژڤان تشتا بپارێزت چونکە تالییا دنیایێ هەر مرنە . مرۆڤ تشتەکی ژ خۆرا ناهێلت بلی قەنجی و چاکیێ هەکە ئەڤە تالییا دنیایێ بت ، مابۆچی مرۆڤ دێ رابت دنیایێ هەمووکێ کەتە بارەك و پشتا خۆ کەت !! براستی لێرەدا ئەڤ بەیتێت خواری بۆ مە بشێوەیەکی جوان و رۆهن ڤێ نیشانێ دیار دکەت :

خودان زێرو خودان مال
خودان زێر چەندی خنێ بی

بڕوانە ل : ٧

پاشماوەی بەیتا نەسیحەتا

نیشانەکێ درێژن
چو ژ دنیایێ نزانن .

پشتی دیار کرنا هنەك ژڤان رەوشتێت خراپ قەول دڤێتـە شـوورەکێ دابنێتو خەلـکێ ڤەوەسـتینت ژڤان شۆلێـــد خراپ ، ڤێجار بتەرزەکی نەفسی ڤەدکۆلتو دچتێ . دڤێتــــە ترسەکێ پەیدا بکەت ددلێ وان کەساندا کو وێ دنیـــایا دی زەبێنی وێ دهەینو بچــــو حێجەتا قایل نابن :

ژ بەر سەوتانو گێزا
زەبێنی دبێ یەمانن
ژبەر نەکرا نەمێژێ
نەکرا نەمێژی دلرەش
خەبەر بەزینێ(١) رووورەش
ب وێ نالەی کەم قەبوولە .

✧✻✧

دیسان دێ ئێتە ســــەر قەلسییو وی مرۆڤی مت یێ چو جارا نائاخفت چونکــە مرۆڤ نزانت چ ددلێ وی‌دا هــەیە ، دۆستە یان دژمنە . دبێژت :

قەلسی یە بێ‌مرازە
بێ جورعەتێ هونەرکەر
هەر سەر سفرێ رەباتە
هەر قل‌بت(٢) نابت ئێمن
صەد قەنجییا لگەل بکەت
لگەل تە نابت دۆست دژمن

✧✻✧

بێگومان هەر بەیتــەك ژڤان بەیتا هەمبەری خۆ بزێر تینن . چونکە هەرئێکێ پەندەك وا تێدا کو لگەل ژیانا مەیا رۆژانە رێك دکەفیتو هەکە هەر ئێکی ژ مە ئەڤ شیرەتنە بۆ خۆ هەلگرتن بێگومان دێ‌ی سەر کەفتی بت ، ڤێجار وەرە لگەل مەو باش‌بەرێ خۆ بدە ڤان چەند بەیتا :

بەرێ نۆشی دئێم(٣) بی
ل سوحبەتا مخابت
بۆ ئاشقانە تەمامی
هەکە چنگی ژ عەنزلێ بی
ژبەر قرێ(٤) یە حەرامە

ئەڤ چەند نەسیحەتێــــد دیوانو جڤـــات نەبێت هەموو کەسەکینە ، بەلکــو بێت وان کەسانە ئەوێد کو حەژ سوحبەتا دکەنو گوهێد خۆ بســـەردا دگرنو دڤێن ســـــوودێ ژێ هەلگرن . بەلێ هەکە هـــاتو ئارەق کەفتە دیوانخانێ قەولێد خودێ تێدا بێژن ژبەر ئارەقێ یە حەرامە ...

بێ صەبرێ بێ‌شکرین بی(٥)
ژ ئاقلێ نە تەمامە(٦)
صەبرو ئاقل حەسارە
تەعمیرە ژ بەحرا میلە
ئەو بۆ کەس نابت هەڤالە .

✧✻✧

واتە صەد خۆزگە بوی کەسی خودان ئاقل بت چونکە ئاقــل ئێکەمین سەروەتێ مرۆڤییە ..

ئەو مێرێ فتنەو حیلــە
وەکی ئاشقا ژ ەیار(٧)
وەکی چرایێ بێ فتیلە
دلێ کەلاەێ گێنجـە
رەمزا ددەت تەخلیتە
مەییز (٨) نییــــە ژ لالو سێنجە(٩)
قەلسی ناگـــرت چو ووجـە
سەرێ بێ‌منەت وێ لپـ ال
سەر تەختێ کورسی ..

لێرەدا (وێ لپال ســـــەر تەختێ کورسی) واتە هــەر کەسەکی محتاجی خەلـــکێ نەبت نێزیکی خودێ‌یەو ئەڤ ە خواری ژی ـ تاکید ـ ژێــرا کاتێ دبێژت :

بخۆ گلۆرا حشکا صەدصال
خۆشترە ژ حەلاوا قەلســی
قەنجە بخۆین ئاخو بەر
نەچینە پێش قەلسەڤانی

بەلێ ئەم چی بکەین بۆڤـی زەمانی ، نەپووتێ ددەتـــــە مرۆڤێ زاناو ئاقلو نە ددەتـە مرۆڤێ باشو حەکیم . مــادەم ئەڤنە ژ ئاقارێ مەعریفــەتو ژیانێ دەرکەفتن بزانە کا تالیبا ئێت دی چاوا دبت :

وەکی بێ‌عەسل بوونەسەرسەر
نەزان بوونە رێبەر
مەدەد ژ دەستێ نەزانی

نەزانا بەردەن بلا بچنەگارانێ
شۆلا دەهـ ژێ خەبەر بدەن
سەر نائرت چو جارا
قماشێ پاکی ئەطلەسی
ناچتە سووکا قەسارا
قماشێ پاکێ ئەطلەسی

✧✻✧

ئانکو هەموو کەس نەشێت یان نزانن ئاخفتنو نـەسیحەتا باش بۆ خۆ هەلبژێرن وەکـی لێرەدا دبێژت :

قماشێ پاکێ ئەطلەسی
ناچتە سووکا قەسارا

چونکە قماشێ ئەطلەسی یی بناڤو دەنگە بخوانیـــا خۆ . ڤێجار نەسیحەتا باش ژی وەکی ڤی قماش‌یە بۆ هەموو کەســی دەست نادەت :

ئێك خەبەرو ئێك قریار
هێڤی دکەت ق ئەطلەسی
نەسیحەتا یە بدروار
کار ناکەت بۆ هەموو کەسی

✧✻✧

ما فایدە چی‌یە هەکە هەزار جارا بێژیە ئێکی ڤی کـــاری نەکەو هەر بکەت ! ما شیرەتا بخورتی بێتە چاندن دســـەری ئێکی‌دا بۆچی‌یە !!.

لدوماهیییا ڤان نەسیحەتا بۆ مە خۆیا دبت کــو کارێ باش ژوان مرۆڤانچێدبت کو درێبەرو خودان فعلن . ئەون کو هەردەم وەکی چرایی دهەلکرینـــــەو جڤاتێ برێڤـە دبـــەنو پێش دئێخینن . یا دووێ ئـــەوێ چەندێ دیار دکەت کو پێویستە مرۆڤ یی مەردو نان‌دای بت . چونکە تالیبیا دنیایێ فەقیرییەو سەرێ بۆمە دیار دکەین کـــو مرن هەر وا لپێ مرۆڤی !...

کارێ نەمەردا دوونە
ئێنجو خەلەك عەجوونە
رەحەت یارێ بێ‌فعلێ‌بەهەوەر
دەرهاتو بەرهات
یارێ زەبال یێ خۆسەر
سالو سەوال هل‌گری
مێرێ ژ دل بدەت ئێك خەبەر
عەر وەکی جرایێ هل‌کری
ئالای دکەت دەب دەبی
ئالای دکەت مەسەبی .
پەیا بن پەیا بوون سەربوونە
کۆچکا بێ نانو قەحوە
نەیە چاکەو نەچوونە
باوەر ژ قەلبێ سەوال
لەوما دنێ زەبوونە .

✧✻✧

ئەنجام : هەکە چاڤەکی لڤان پەیڤێن مە برێز کرین بخشینین یان بەرێ خۆ بدەینە ناوەرۆکا « بەیتا » دێ بینین ژێرییـــا کوردێت ئێزدی وا گەهشـتیە چی پلەیێو چاوا بەرێ خۆ دایە چڤاتێو نەفسیەتا مرۆڤان بچی تەرزی شرۆڤە کریە !

ئەڤ قەولە یان (بەیتنـە) وێ دهاتینە نقیساندنێ لسـەر زارێ پیر سلیمانێ خالێو پیر عەلیێ کورێ پیر سـلۆێ موختارێ ئێسفنێو بەرکاتێ پیر لیاس ژ بنەمالا پیر عەتمـان لرۆژا ١٨-٤-١٩٧٣ کو دکەفتە (چەژنا سەرێ سالا ئێێدیا) ئێکەمین چار شـەمبووا نیسانا رۆژهەلاتی . بدەستی حەیدرێ نەزامی هاتە نقیساندنو خەلیلێ جندی ئەڤ شەرحو قەکۆلینـە تێدا کر .

---

(١) خەبەربەز : فەساد .
(٢) قل‌بوون : جوولاندن .
(٣) ئێم : ئالیك ، خوارنا دەوارا .
(٤) قرێ : ئارەقێ .
(٥) بەرامبەری وێ پەنـــدا عەرەبی تێت ئەوادبێژت (القناعه کنز لا یفنی) .
(٦) هنەك دبێژن : (ژ ئاقلی‌ڤە نەیە تەمامە) .
(٧) هنەك دبێژت : (دلــێ ئاشقێ نەیـــار ، وەکی چرایێ بێ فتیلە) .
(٨) مەییـــــز : جودایی جیاوازی .
(٩) لاول سێنج : گۆتنێـد پرو پووچ .

پاشماوەی سەرنجێك دەربارەی

بکاتو لە تەموزی سالی ١٩٦٢ دا یەکەم گۆنگرە ببەستێتو لە سالی ١٩٦٨دا دووەم گونگرەو هەروەها لە ســـالی ١٩٦٤دا رێك‌خراوە نیشتمانی‌یەکان بـە تەواوی یەکیــــان گــرتوو بەیاننامەیەکیان بلاوکـــردەوە تیادا داوای (پێك هێنـــانی هێزی چەکداریان) کرد بوو .

چەکــدارانی مۆزەمبیق بـــە هۆی تێکۆشــــانو خــەبات کردنیانەوە زۆربە جوامێرانــە توانیان لەماوەیەکی کـــەمدا چواریــەکی ولات رزگاربکـــەن کەناوچەی (کایو ، بلجـادو ، نیاسانیت) بوون ، ئـــەو ناوچانەش سێ بەش بوون لــە نۆ بەشەکەی مۆزەمبیق .

لەم شوێنەئازاد کراوانــەدا کە چەند ناوچەیەکی کشتوکالین زیاتر لە ملیۆنێك جوتیار لەژێر چەپۆکی حوکمرانی پورتوگـال رزگاریان‌بووە لەسەر رێرەوێکی سۆشیالیستی زەویەکانیان دێننە بەرهەم ، جگە لەوەش کــــە لەباری ئابووری‌و خوێنـدەواری‌ـ یەوە بەتەواوی پێشکەوتوونو چاوەروان پێشکوتنی زیاتریان لێ دەکرێت ..

لـــە دوای ئەوەی بەرەی نیشتمانی مۆزەمبیق توانی خۆی دەربخــاتو ئیمپریالیزمی پورتوگال بخاتە مەترسیەوە ، بەتایبەتی لەدوای بەســتنی سێ‌یەم کونگرە لە سالی ١٩٦٨ دا لنیاسادا هێزی پورتوگال بە تەواوی لاواز بوو ، وە نەیتوانی لەسەولا دەست درێژی بکـــاتە سەر ناوچە رزگار کراوەکان ، ناچار ئیمپریالیزمی پورتوگـالی کـــەوتە نەخشەکێشــانو فرتوفێلو پیـلان گێران بۆ لەناوبردنی سەرۆکەکـــانی مۆزەمبیق ، ئەوەبو لـــە ٣ی کانوونی دووەمی سالی ١٩٦٩دا سەرۆك مولاندی شەهیدکرد ، لەدوای کوشتنی ئـەم سەرۆکە تێکۆشەرەی مۆزەمبیق (میشیل ساموورا) بەسەرۆك هەلبژێردراو (مارسلینو دوس سانتوس) کرا بە جێگری سەرۆك ..

پاشماوەی دەربـــارەی ئەدەب

مظفرو مەولانا عبدالله کـــە ناسراوە بە ـ مەلای ســـیاه ـ وغەیری ئەمانە لەزانایانــــی سەدەی دەیەمی هیجری کـــە هەندیکیان لە قوتابخانــــە زانستییە ئایینی یەکــــان خویندویانە لە (بتلیس) لــە سەر دەمــی ئەمیر شەرەفخانی کوردییا . هەروەها (شـــیخ محمدی شیخ مردۆخی کـــە ماەۆستای زەهاوی گەورە بوە ، وەزانای مەزن شیخ معروفـی نودێی و ابن الحاج جیشانەیی و ابن الخیاط و مەولـــەوی و رۆژبەیانی و قزلجی و شــیخ محمدی بەرزنجیو شارەزووری‌و حربانی و بیارەیی‌و بەیتوشی‌و کورانی‌و چاومار و دێلێژەیی‌و پینجوینی‌و قەرەداخـــی و نەقشبەندی ابن العلاج و حەیدەری و حاجی کاك احمدی شیخو سەدانی ترلەو زانایانەی کە مەلەوانی دەریای نووسین‌و خویندنو لیکولینـــــەوەو بلاوکردنەوەی زانستیو زانین‌و ئەدەب بوونو هاو بەش بوون لە بەرز بوونەوەی بایـــەخی عــــەرەبو شارســـتانێتی ئیسلامەتی‌دا هەتا رادەیەکــی دوور .

ـ ماوەتی ـ

پاشماوەی « یوهان »ی شاعیر

ـ یۆهان ـ گەلێك زۆروزە بەندە لەوانە ـ بیرورایــەك دەربارەی فەلسەفەی مێژووی مرۆڤایەتی ـ کەنموونەی دەرخستنی باوەرێکی تیئۆری بوو لەمەر ژیانەوە، وەلە پێنــــاوی دروســت بوونی سۆشیالیستی . لە ســــالی ـ ١٧٧٦ ـ دا کەوتە گەشتو گوزار ، بەتایبەتی بۆشـــاری (فایمار) کەلەوشارەدا پەیوەندی یەکی توندی لەگەل (شیلەر)و (گۆتێ) پەیداکرد .

ـ گۆتێ ـی مەزن ، کاریگەر بوو بەزۆربەی بەرهەمە گــران ـ بەهاکانی ـ یۆهان ـ ئەوەتا لەم بارەوە گوتی : (هۆنراوەو لێکۆلینەوە نووسینەکانی ـ یۆهان ـ زۆر فراوانە ، وەجیاوازی یــــەکی گەورەی هەیە، دەگەل نووسینی نووســــەرانی لەمەوبەر) . بەتایبەتی لەبەرهەمی ـ (ئەی مرۆڤ .. مرۆڤ بـــــە !)دا دەرکەوت ، کە بەزۆربەی زمانە زینــدووەکانی ئێتـــیوەر ـ گێردراون .

ـ یۆهان ـ دەستێکی گەورەی بالای هــەبوو لەمەســـەلەی ـ وەرگێران ـ بەتایبەتی ئـەو بەرهەمانەی دەربارەی کـــەلە پووری نەتەوایــەتی دابلاوی کردەوە ، کە (دەنگی گـــەلان لەگۆرانی‌دا) یەکێکە لـــەو بەرهەمانـــەی دەربارەی گۆرانی فۆلکلۆری گەلانەوە چاپ ـ کرا. ژیانی ئەم لاوە زەین ـ روونــە کورت بوو ، چونکە لەســالی ـ ١٨٠٣ ـ دا بۆدوواجار چاوی لێکدی ناو ، کەوتە خـــەونی ئەبەدی‌یەوە .

« ش . ن »

لــە ژمارە ـ١١ـی گۆڤاری ـ المجله ـ وەرگێراوە ، سالی ١٩٧٣ .

پاشماوەی دوو دەنگ

میهرداترین دایکە
خانەقین : رازاوەتـــرین بێشکەیە
ڤێتنام : قوتابخـــــانەی شۆرشـگێرانە
بابەلینین :چرای مرۆڤایەتی‌یە
خۆشـــەویستی : لــە خۆشەویستی بەرزتر ، تەنیـــا هەر خۆشەویستی‌یە
نان : شۆرشی هەژارانە
جوانی‌ی : ناســـکترین هەستی مرۆڤی شەیدایــە
کچ : نیوەکەی تــری علی مهدی‌یە
گۆرانی : شۆرشی ســپی‌و بێ‌ئازاری دلدارانە
ام کلثوم : هونەرمەندە !.
دلسۆز :
دلداری : قوولترین هەستە
کار : سەرچاوەی مانــە
ئیلتیزام : مایەی دلێری‌یــە
مۆسیقا : ناسکترین زمـانو هۆشی جۆشدراوی مرۆڤــە
عەرەق : غەم دەرێــــکی وەختی‌یە
ڤیکتورژارا : نمونەی خۆبەختکردنی مرۆڤە ، لەپێنـــــاو بیروباوەرا
ئیرەج : پێغەمبەری گۆرانی بێژانــە

دواپرسیار : (بە دوو قۆلی) ئەی ئاواتی هەردولاتان چیـە ؟
دلسۆز ـ علی : بەختیـاری گەلو فرینی تیم‌تیمی کۆتـری ئاشتی‌یە ، بە سەر ئاســمانی مرۆڤایەتی‌و جیهانا !.

پاشماوەی // پۆستەی خوێنەران

سوپاس بۆ هەستت ـ لەرووی هونەری شیعرییەوە ئەمانتوانی شیعرەکەت بلاوبکەینـــەوە ، ئەگەرچی پەندەکانی ناوی زۆر سود بەخش بوو ، خۆزگە لەقالبی شیعرا نەبوونایە هەر بە پەندی بتناردایە .

● کاك گوشاد کاروان :

شیعرەکەت (ئارەزو شۆرش) گەیشتە دەستمان ،

حەزمان ئەکرد وردتر ئـەو سەرچاوانە تەماشاکەی کـــە باسیی هونەری شیعریان‌کردوە هەروەها بەرهەمی‌ئەو شاعرانەی بلاو بۆتەوە ، ئنجا خۆمـــانە بەراور دیکت بکردایە، بێگومان ئەگەیشتیتە ئەنجامی راستو دروست .

● کاك کەمال سعید مصطفی

سوپاس بۆ نوسراوە گەرمەـ کەت ، سوپاس بۆ هەســتی برایانەت وێنەکەی‌حاجی قادرمان پێگەیشت لە کـــاتی خۆیا وەك دیاری یەکی تۆبلاوی ئەکەینەوە هیوادارین نووسینی پوختو بەسودمان بۆ بنێریت .

●

پاشماوەی کێشەی کۆمەلایەتی

بە چالاکی رێگای سەرکـەوتن‌دیاری ئەکات بڕوای بەوەیـە تێکۆشانو زانستو زانیـاری‌بۆیان هەیەو ئەتوانن نەتەوە لە بارێکەوە بخەنە بارێــکی تر :ـ

(بە نوری عیلم رێگـــابەدەرخە
بەزۆری باسك‌کــاری بەسەرخە
عیلمی کیمیات گەرنــەخوێندوە
بەخوا نازانی خوا چـــی‌کردوە)

شاعیر زۆر ئارەزوی بوەبە چـاوی خۆی ئەو رۆژە ببینێ کە میللەتەکەی بگەنەپلەیەکـی‌بەرزو بەخۆشحالێ بیـــان بینێ بەلام وەك ئەوەی بزانێت‌کە دەردیان گرانەو ئـــەو هەویرە ئاو زۆر ئەکێشـــێ‌ئەلێت :ـ

(من یەخەی خـۆم لــەبۆیە دا ئەدڕم
ئێوە نابن بەهیچو مـــن‌ئەمرم
دەبێ من کەیفی چیم بـەدونیا بێ
قەومی من وادەزیـــــلورسوابێ)

کە تەماشای خێـــــروبەرهەمی ولاتەکەی ئەکـــاتو لە داوکەوتویی نەتەوەکـــەشـــی‌ئاگادار ئەبێت داخ بۆ ئـــەوە ئەخوات کە ئەو هەمـــــوومەعدەنو زێرو زیوەو چەندەها شتی بە نرخی تریش بێ نـازکەوتونو کەس ناچی لە رێگای سەرفرازی مرۆڤدا بەکاریـــان‌بێنێ :

(ولاتیکتان هەیە پڕ لـــەکانو مەعدەن
بەبێلو پێ مـــــەڕە دووقۆرتی لێدەن
دەزانن ناوی ئەرزی چی‌تیایـــە
وەلی مەوقوفی عیلمــــی‌کیمیایە
هەتا ئەو عیلمە زۆر چاك‌نەخوێنن
دەبێ هەر پاقلەو سلێقان‌بچێنن
لە بۆیە هەرچی لەو خاکەبەدەرکەوت
لە رادیومو لە زێـــرو پاقرونەوت)

لەوەشدا زۆر راستگۆیەکە لوت‌بەرزی‌و گەورەیی لـــە ڕیسوابونو دواکەوتنو مایەی‌نەزانی زیاتر چی دی نـــی‌یە

(هەوایی گەورە یـی‌دەرکەن لە نێوسەر
بەبێ تۆپو هەم تفەنگ‌ومالو عەسکەر)

وە ئەلێت :

عومری خۆتان مەبەن بەخۆرایی
تێ بکۆشن بەعیلـــمو‌ئازایی)

وە لەبارەی ملی رێـــگاگرتنی ئەوزانیاریانەی کـــە سوود سەخشن ئەلێت :

(عیلمێ بخوێنە بۆ گەلت‌چاپێ
گەلو وە تـــەنت بـــەعیلمی شابێ)

ئنجا ئەو شاعیرانەی کـەهەوێنی شیعرەکانیـــان دل سوتاویە بۆ شپرزەیی میللەتەکەیانو خەمخۆری هەمـــــوو گەلێکی چەوساوەی جیهــــان‌هەرگیز بەرهەمەکانیان نامرێو ناویان ئەمێنێتەوە .

لەم کورتە باسەشـــــدائاشکرایە کە مەلا محمـــــدی کۆیی یەکێکە لەوانە ئەو کاتێ‌لە گەرمەیو تنی‌ئەم شیعرانەدا بوو کە زۆربەی شـــاعیرانی‌ئەوکاتـە ئەمەیـــان بەخەیالدا نەدەهاتو شیعری غـــــەزەل‌شاشیعری ئەوان بووە . لـەم چەرخەشدا کە چەرخی رزگاربوونی گەلانو ئەتــــۆم و تیژرەویە زیاتر ئەوشاعیرانـە یادئەکرێنەوە کەپێش دەستی خۆیان لەم کێشەیەدا کردووەوهاندەری کەسانی تربـون بۆ گەیشتن بەشارستانیەتێـــکی‌پێشکەوتو کە بناغەکـــــەی رەوشتی بەرزو بروابوون بـەتوانای لەبن نەهاتوی مـرۆڤ بێت .

ـ تەواو ـ

سەرچاوەکان :

١ ـ دیاری مەلا محمـدی‌کۆیی ـ دیوانی مەلا محمـــدی کۆیی .
٢ ـ حاجی قادری کۆیـــی ـمحمدی مەلا کەریم
٣ ـ تارمایی شاعیریەتـی‌حاجی قادری کۆیی لە نـــــاو شیعرەکانی مەلا محمدی کۆیی‌دا ـ کەریم شارەزا ـ
٤ ـ کۆیە و شاعیرانی ـکەریم شارەزا .
٥ ـ مەلا محمدی کۆیـی‌وشیعری سیاسی ـ کــــــەریم شارەزا ـ
٦ ـ زمانـــی هۆنراوەیی‌مەلا محمدی کۆیی ـ کوردستان موکریانی ـ

پاشماوەی چەیکێك لەفۆلکلۆری

خوادایکەت بگرێ ، باوکەت بێ‌ئیمـــان
بوون بە باعیزی دلـــی‌هەردووکمان
خودا دەیزانێ چـــەن‌دەردەدارم
بۆ بالای قنجت چـــەن‌گرفتارم
× ×
مەلا نیم تەحیاتم بێ
قازی نیم زەکاتم بێ
رۆژ تا ئێوارە ئەلێم
ئەوکچە ، بەخەلاتم بـێ

پاشماوەی : نیکسۆن

جمهوری لەلیژنەی دادگاتایبەتیەکەدا کەلەمەوبەر لایەنی نیکسونیان گرتبو رایانگەیاند کـــــە ئەگەر سەرۆکی ئەمەریکا دەست لەکارنەکێشێتەوە ئەوا داوا ئەکەن کە لەبەردەم ئەنجومەنی سەنادا محاکەمە بکرێت .

لەهەمان کاتیشدا نیکسون لەکۆبونەوەیەکــــدا ئێوارەی ٦ـ٨ لەگەل ئەندامانی وەزارەتدا رایگەیاند کـە نیازی نیە دەست لەکار بکێشێتەوەو هەرچەندە ئەرانی کە محاکەمەکردنەکەی لەبەردەم ئەنجومەنی ســـــەنادا بەزیانی ئەوکــــۆتایی دێ بەلام وازناهێنێو هــــەر تی ئەکۆشی !.

پەیامنێری (بی . بی . سی) لەواشـنتۆنەوە ئــــەلێ ، نیکسون کەسی لەئەلا نەماوەو دۆستەکانی بەیەکجاری بۆیان دەرکەوت کە نیکسون درۆزنەو ئەوماوەیە هەلی لەلە تاندون .

پاشماوەی ١٩ ملیون دینار

کشتوکالی‌و بەراوکردنی زەوی وزارەکان ئەکات کە ملیونیـــك‌و ٢٥٠ هەزار دیناری تێ ئەچیت، ئەمە لەگەل قیـــرتاو کردنی شەقام وریـــگا گرنگەکانو ئەدریگایانەی لێ جیائەبنــەوە کە ٢١٠ هەزارو ٣٤١ دیناریان تێ ئەچیت ، جگەلەمــــە ٢٧ مەلبـــەندی تەندروستیش دروست ئەکریت کـــە ٢٥٦ هەزارو ٧٩١ دیناری تێ ئەچیت لەگەل ٤٧ خـانو ئوتیلی تری گەشتو گوزار کە ٧٨٠ هــەزار دیناری تێ ئەچیت .

هەروەها بەم زوانە دەســت ئەکریت بە دامەزراندنی چـەند پرۆژەیەك بو بەراو کــــردن وهەندیکی تر بـــو پاکردنەوەی ئاو بو خواردنەوە کە ٥٩٧ هەزار دیناریان تێ ئەچیت لەگـــەل جێ بەجێ کردنی چەند پرۆژەـ یەکی ریگاو بانی بچـــوك‌و و دامەزراندنی کارگەی خشـــت‌و نبای دایەرەکانی حکومەت کـە ئەوانیش ملیونیك‌و ٦٩٠ هەزار دیناریان تێ ئەچیت .

پاشماوەی چەند بریارو

کۆلیج‌و پەیمانگاکانی کشتوکالی کردووە کەبایەخ بەخوێنـــدنو لێکولینەوە لە کشتوکالی خورما بدەنو کادیری شارەزاو هونەری بۆ ئامادە بکەن .

هەروەها پەسەندی کردووە کە لەگەل ئەنجومەنی نەخشــەـ کێشان گفتوگو بکرێت بۆ ئەوەی کە لە بەرنامەی بەرهەم هێنانی سالی ٧٤ـ٧٥ دا (٥) ملیـــونو ١٠٠ هەزار دینار تەرخـــــان بکرێت تاکو بەشەپارەی سەرماـ یەی کۆمپانیـــــای هاوبەشی رافدین ماسی‌گرتنی لی بدات ، کە ٥١٪ سەرمایەی کومپانیا کە هی عیراقە .

وە ئەنجـــومەنەکە داوای کردووە بەشە کشتوکالیەکانی کۆلیجی کشتوکالی کە ئێستا لە حەمام عەلیلە پشتگیری‌بکرێتو چالاکی زیاد بکرێت ، وە ئــەو بەشە پێویستیانەی بۆبکرێتەوە کە بەشداری ئەکەن لە گەشەـ کردن پێشخستنی لێکۆلینـەوە تیایا .

لە لیژنەکەدا دوو نۆینـــەری وەزارەتی (ڕی) وە دەزگـــای هەلکەندنو مەلبەندی کشتوکالی دەزگای گشــــتی پێگەیاندنی کشتوکالو دەزگای گشـــــتی پەروەردەو چاکــــردنی زەوی‌و زاری تیا بەشدار ئەبن .

هەروەها ئەنجومەنی ناوبراو رازی‌بوە کە لیژنەیەکی راویـــژ پی‌کردنی ئەندازیاری کشتوکالی پێك بهینێنو پەیوەندی بــــــە وەزارەتی کشتوکالو چاککردنی کشتوکالەوە هەبیت بـــۆ ئەوەی لەپێویستی ولات بە مەکینــــەو کەلو پەلی کشتوکالی بکـــۆـ لیتەوەو لەم رووەوە پێشـــنیارو راسپاردەکانی پێشکەش بکات .

هەروەها ئەنجومەن بریاری‌ـ داوە کە پروژەکانی الاسحاقی‌و الدجیلەی کشتوکالی بکرێن بە مەسلەحەی کشتوکالی وە بــــۆ جێ‌بەجێ کردنی ئەمەش داوا لە دیوانی سەرکردایەتی کومـــاری بکرێت بـــۆ ئەوەی مرسومی بۆ دەربچێت .

وە ئەنجومەن رازی‌بووە کـــە ئاموژگاری چاککردنو کشتوکال کردنی زەوی‌و زار دەربـــکات دەربــــارەی زەوی‌و زارەکانی دەولەت بۆ جێ بەجێ کــــردنی بریاری ئەنجومەنی ســـەرکرداـ یەتی شۆرش کەرێــگای داوە بەوهاو ولاتیانەی کەیاســـای چاککردنی کشتوکالی نایـــــان گرتەوە ، ئەوزەوی‌و زاتـــەی دەولەت دابچنین کە لەمەو پیش کشتوکالی لە سەر نەکراوە ، وە بۆ ئەمەش ئەو کەسانە بۆ ماوەی پینج سال لە باج‌و رەسم‌و کرێ‌و بەشی چاککردنی کشتوکال لــە دەست پی‌کردنیان بە داچاندنی ەزوی وزارەکــــە ئەبەخشرێن‌و لێیان وەرناگیرێت .

هەروەها ئەنجومەنی ناوبراو بریاری‌داوە کە بەرهەمی شەکر لە ولاتا زیادبکریت‌و بایــــەخ بەچاندنی چەوەندەری شەکر لە ولاتا زیادبکریت‌و بایـــــەخ بەچاندنی چەوەندەری شەکر لە ناوەراســــــت‌و ژووروی ولات پتربدرێت ، تاکو زیاتر سەرـ کەوتوبێت ، وەئەوەنـــــــدە کشتوکالی قامیش شەکر پــەرە پەرە تەسبینن لەوە زیاتر کــــە هێلی بۆکیشراوە ســــــەبارەت بەـوەی زوربــەی زوری زەوی زاری ولات بۆ کشتوکالی ئـەو بەرهەمە باش نیە ئەمە جـــگە لەوەی لە وەرزی هێناوینـــدا ئاوێکی زۆری ئەوێت .

وە هەروەها ئەنجـــومەنی کشتوکال بریاری‌داوە بۆ ئـەو جوتیارانەی لەزەوی‌و زاری پلەی دووەمی جی بەجـــــێ کردنی پرۆژەی قامیش شەکری میسانی ئیش‌ئەکەن ئیش‌و کاریان بـۆ بدۆزرێتەوە .

●

ئەو مێشکە ئەلەکترۆنیانەی گلەیی لێ ئەکرێت

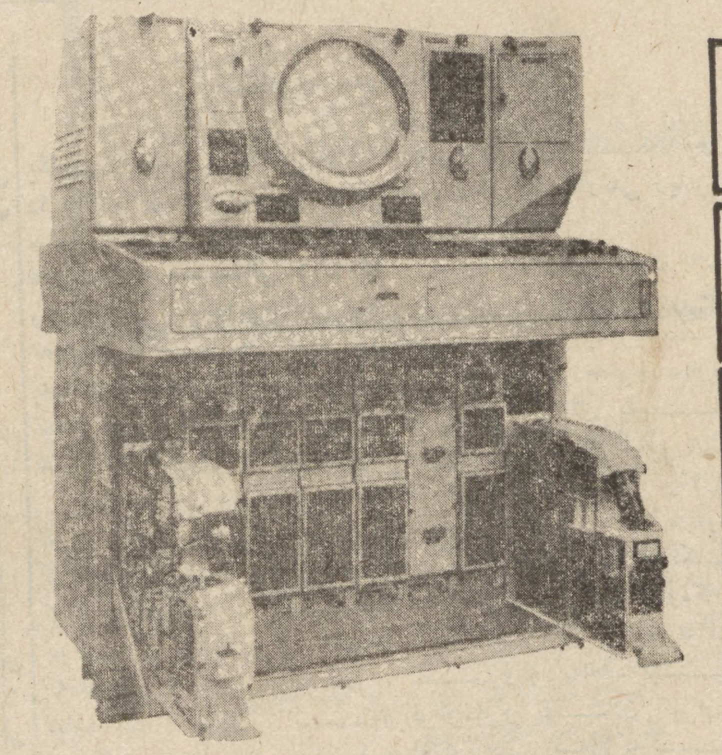

ئەوشتانەی ئەمرۆ لەبەر چاومانەوە لەگەل ژیانی رۆژانە-ماندا دێتو دەروات ، هیچ گومان لەوەدانی یە هەناماوەیەکی کەم لەمەوپێش باس کردنی ئەوجۆرە شتانە لەبابەتی خەیالو ورێنەوە خەوبینین ئەدرانە قەلەم .. بەهۆی پیشکەوتنەکانی مرۆڤەوە رۆژ لەدوای رۆژ ، ژیان هەنگاو بەرەو ئالۆزیو تێکداچرژان ئەروات ، بۆ ئاسان کردنی باری ژیانو کەم کردنەوەی باری قورسی لەسەرخۆ ، مرۆڤ ئەرکەکانی ئەنیتەسەر شانی ئالەتو گیروگرفتەکانی ئەخاتە ئەستۆی بەرهەمەکانی تەکنەلۆجیاوە ، هەتاوەکو بۆی شیکاتەوەو لە واقورمانو سەرسوڕمان رزگاری کات .. یەکێك لەو ئالەتانەی دروست کردنی بیرکردنەوەیەکی فراوانو وردەکاریەکی لەسنووربەدەری پێویستە (میشکی ئەلەکترۆ-نی یە) ئەم ئالەتە بەجۆرێك دەستی خستۆتە ئیشو کاری ئەمرۆمانەوەو ئەرکەکانی بەرادەیەك پەرەی سەندووە ، ئەم سەدەئیجگار مەزنەی ئەمرۆمان بەناوی ئەوەوە ناو ئەبرێتو بەدل نیایەوە ناو ئەبرێت سەدەی ئەلەکترۆنو (کۆمپیوتەر) .

پشت بەستن به ئالەتو ئەرك لادان لەسەر ئەستۆی خۆی دووهەمیشیان بەرەو لەشقورس چوونو دەستدانە سستیو تەمەلی مرۆڤ خۆی ..

بەلام لەکاتێکی ئاوادا ، لەسەر پشك خستنی زروفێکی ئەوتۆدا پرسیارێکی ئیجگار زەقو گەورە دێتە بەر زەینمانو بەدوای وەرامێکی راستو رەوانو دلنیاکەردا ئەگەرێت .. پرسیارەکەش ئەوەیە ئایا ئەم مێشکە ئەلەکترۆنیانە ، ئەوندە پشتیان پێ بەستراوە دوورن لە هەلەوە ؟ وەیان ئەوانیش وەك مێشکی مرۆڤ جاروبار ئەکەوێتە هەلەوە ؟

پێش وەرامدانەوەی ئەم پرسیارەمانە چاکوایە کەمێك لەسەرەتای پەیدابوونی کۆمپیوتەر باس بکەین بۆ یەك جار ئالەتی کۆمپیوتەر لە بەریتانیادا بەکارهات ، لە ئەنجامی کەلەکەبوونی ئەو کارە حسابیانەدا کە بەسەر کۆمپانیا (جیولیونز) کۆببوە ئەم کۆمپانیایە بۆ جێبەجێ کردنی کاروبارەکانیو بۆ واز هێنان لەو لەشکرە موچەخۆرو فەرمانبەرەی بە شێوەیەکی بازرگانی ئالەتی حیساب کردنی ئەلەکترۆنی بەکار هێنا دوابەدوای ئەم کۆمپانیایە ، کە کۆمپانیاکانی تر چاکەو گورجو گولی کۆمپیوتەر-یان دی لەئیشو کاردا ئەوانیش کەوتنە بەکار هێنانی ئەم ئالەتە ئەفسانا ویە .. وە بەشێوەیەکی ئیجگار فراوانتر لەم سەدەی بیستەمەوە

گورجو گۆلی ئالەتو پێشکەوتنی تەکنەلۆجیاو کەمی کانی مرۆڤی ئەم سەردەمە ، دوورێگای خستۆتە بەردەم مرۆڤی دەوروبەری کۆتابوونی ، یەکەمیان جۆرە ئالەتە لە سالی ١٩٦٩-

١٩٧٠ وە لەو ولاتەدا تەشەنەی کرد ئەویش بەهۆی ئەوەوە ، رژێمی پیاوانەو کێشان لە یاردەو پاوەنەوە گۆڕدا بە مەترەو کیلۆ ئەم کارە پێویستی بە بەکار هێنانی ژمارەیەکی ئیجگار زۆر لە مێشکی ئەلەکترۆنی ئەکرد ..

وەئەبێ مێشکە ئەلەکترۆ-نێکان هەمیشە رەزامەندی بن بەلکو ئەوانیش ئەکەوتنەبەر گلەییو نارەزای-یەوە ئەویش بەشێوەیەکی گشتی لەبەر ئەوەی ئەو زانیاریو ئەنجامانەی ئەیدات بەدەستەوە ، ئەنجامێکی کوتاییو خەستو سفتەوە درێژەی باسەکانی لەگەل دانی یە کە ئەمەش ئەبێتە هۆی هەندێ گیروگرفت لە حساباتی جێگای هەندێ مەسەلەی ئالۆزدا .. وە هەندێ جاریش ئەو زانیاریانەی ئەدرێن بەو مێشکە ئەلەکترۆ-نیانە ئەوەندە تەواو تێرو تەسال نی یە کە بەچاکی کاری-خۆی ببینێتو ئەنجامێکی رێكو پێك بداتەدەست ئەمەش ئەبێتە هۆی هەندێ کەمو کوری لەو جیهازانەدا کە هۆکەی ئەوانەیە ئەبێ ئەن رێوەو ئیش پێ ئەکەن هەندێ جار ئەم کەمو کوری یە بچوکانە ئەبنە مایەی دل ساردی خاوەن کۆمپانیاکان لەبەکار هێنانی ئەو ئالەتە ئەلەکترۆنیانەدا ..

بەلام بەشێوەیەکی گشتی ئەو ئالەتانە توانیویانە جێگا-یەکی تەواو بۆخۆیان لە مەیدانی ئەوتۆمبیل دروست کردنو فرۆشتنو بازرگانی کەشتیو مەکتەبەکانی بازرگانیدا بکەنەوە .

رۆژ

لایەنێکی تری ژیانی جینی مارکس

فەهمی قەرەداغی

لە ژمارە ٢٢٧ی بەرواری ٢٦-٧-١٩٧٤ی ئەم رۆژنامەیەدا کاك (رۆشن) لە ژێر ناونیشانی (جینی هاوسەرو هاورێی گیانی بەگیانی مارکس) باسێکی نایابی بلاوکردبوەوە .. زوربەی باسەکە دەربارەی چالاکی سیاسیو هەولو تێکۆشانی (جینی) بوو . هەرچەندە ئەمە لایەنە سەرەکی-یەکەیەو بایەخی خۆی هەیە بەلام بۆ زیاتر شارەزابوون منیش بەش بەحالێ خۆم کورتەیەك لە لایەنێکی تری ژیانی کەبریتە لە دلداری نێوان جینیو مارکسی بۆ خوێنەران باس ئەم ...

مالی باوکی مارکس دراوسێی مالێ (لوید فیج فون فیستت ڤال) بوو کە راوێژپێکراوی شاری (سالتزفیدل)ی ئەلمانی بوو ... کچێکی ئێسك سووکی جوانی هەبوو ناوی (جینی) بوو ، بەلام چوار سال لە مارکس گەورەتر بوو .. لە ئەنجامی تێکەلاو بوونیان سەبارەت بەوەی دراوسێو باوکیان هاورێی یەکتربوون تیری عەشق دلێ هەردووکیانی پێکا .... خۆشەویستی یەکی یەکجار قولو بەتین کەوتە نێوانیانەوە .... ئینجا ئەوکاتە مارکس لە زانکۆی (بۆن) ئەیخوێند .. عەشقی (جینی) هۆشی لێبڕیبو ئاگای لە خوێندنەکەی نەمابوو ، ناوای لێهات باوکی رقی هەستا بانگی کردەوەو نەیهێشت بچێتەوە بۆ (بۆن) .

مارکس گەڕایەوە بۆ شاری (تریف) ... وەدوای لەجینی کرد شووی پێبکات ، پاش کەمێك رارای وسێو دوو لێکردن داوکاریەکەی پەسەند-کرد .. بەنهێنی دیاری کرد بەبێ ئەوەی باوکو دایکی هیچ کامێکیان بەمە بزانێ ! پاشان مارکس لە زانکۆی (بەرلین) وەرگیرا ... خوێندنی تەواوکردو دەرچوو .. کەوتە چالاکی سیاسیو بلاوکردنەوەی بیروباوەڕە شۆڕشگێرەکانی لە رۆژنامەکاندا .. لەم ماوەیەدا کەسو کاری جینی بەپەیوەند-یەکانیان زانی .. هەولیاندا هەرگیز لەیەك مارە نەکرێن ..

بەلام هەردووکیان سووربوون لەسەر ئەوەی بۆیەك بن .. ئەوەبوو لە سالی ١٨٤٣دا لە شاری (کریزناخ)دا لەیەك مارەکران .

وە نیشتەجێی خۆیان گواستەوە بۆ پاریس ، لەوێ نووسەری بەناوبانگی ئەلەمانی (هینە)یان ناسی ، پەیوەندیان لەگەلیدا گەرمبوو ... هاورێیەتی مارکسو هینە یەکجار پەرەی سەندبوو بەلام لەهەمان کاندا (جینی)یش لەو سنورە چوە دەرەوە دلێ بۆ (هینە)لێئەدا ئەمیش بەشی بەحالی خۆی هەمان هەستی هەبوو بەلام لەبەر رێزگرتنی مارکس ئەو هەستەیان مران لە خۆیاندا وەجینی بەپاکیرەیی مایەوە وتۆسقالێك خیانەتی لە مارکس نەکرد .

لەبەر چالاکی شۆڕشگێرانەی مارکسی لەفەرەنساش دەربەدەر کران لە نێوان دەولەتە ئەوروپیەکاندا ئەسوورانەوە تا دوا جار لە لەندەن جێگیر بوون .

لە١٢ی کانونی یەکەمی سالی ١٨٨١ دا جینی کۆچی دوایی کرد وائەگێڕنەوە کاتێ مارکسیو مندالەکانی ئەچن بۆ گۆڕستانی (های جیت) بۆ شاردنەوەی لاشەی جینی ... لەناو غەمباریو پەستی مارکس هۆشی بەخۆیەوە نەمابوو تەنانەت قاچی هەلنوتاو کەوتە ناو گۆڕەکەوە !!

ئاورێك لە رابردوو

ئامادەکردنی : عارام

لە رۆژنامەی (بانگ کردستان) ژمارە (١) سالی (١) (چوارشمە) (٨ ذی الحجە ١٣٤٠) (٢ آغستوس ١٩٢٢) ئەم هەوالە بلاوکراوەتەوە وەکخۆی ئەینوسین :

جمعیت کردستان

لسر مراجعتی جناب سعادتماب حاجی مصطفی پاشای میرلوای ارکان حرب متقاعد ولە سر مأذونیتو مساعدە رسمی حکومت سیاسی سلیمانی لەطرف بعض ارباب جمعیت وافاضلو منورانەوە قرار دراکە لە سلیمانی جمعیتیکی کوزد تشکل بکا . بو امە چند روژیلوپیش اسامی علماومشایخ واشرافو سائر منوران واهل کسبە بەترتیب حروف هجا داخل دفتر کراو روژی جمعە ٢١ تموز ٩٢٢ پاش نویژی نیوەرو لە مزگوت سید حسن مفتی دا گرد بونەوە . لەطرف جنابی مصطفی پاشاوە نطقیکی افتتاحی دایر بە مقصدو غایەء أم اجتماعە خوینرایەوە سامعین کە بیستیان غایەء أم فکرە بو ترقی وتعالی ملتو وطنە بەکمالافتخار قبولیان فەرمو .

بلاو کردنەوەء ام فکرەیش بەواسطەء ام غزتەوەیە کە حکومت امتیازیداوە بە جناب مصطفی پاشاو ایسا هفتەء جاریك دەردەچی . امید وایە انشاللەبواسطەء همت ارباب حمیتەوە ترقی بکات زاتا همو شتیك وردە وردە زیاد ئەکات .

بو تمشییت اموراداره‌ء امجمعیتە لەطرف حضار کرامەوە لەژیر ریاست پاشای مشارالیهدا (١٣) کس بواعضایتی انتخاب کران ناویان وعددی رأییان بم رنگەیە عدد رأی:

٦٥ رفیق حلمی افندی
٦٢ احمد بك توفیق بك
٥٤ صالح افندی قبطانچی
٤٥ فائق بك معروف بك
٤١ حاجی اغا فتح‌الله
٣٩ عزت بك عثمان باشا
٣٨ ادهم افندی یوز باشی
٣٦ احمد بهجت افندی یوز باشی
٣٢ شیخ محمد افندی کلانی
٣١ شیخ علی افندی سرکار
٢٩ علی افندی باپیر اغا
٢٤ عبدالله افندی محمد افندی
٢٤ شکری افندی علکه

لە رۆژنامەی (پیشکوتن) (سالی ١ ژمارە ١٦) (رۆژی پینجشمە ٢٦ ذی العقدە ١٣٣٨ اوکوست ١٩٢٠) ئەم هەوالانەی تیابوو :-

پارس

روانەکراوەکانی عثمان گەیشتن بو امضا کردنی شروط آشتی .

بصرە

چوار آلانی تواو لکل طوبخانەو شتی تر لە لشکر ششم گەیشتنە بصرە . دوابەدوای أوی تری ام لشکرەیت .

هەروەها ئەمانەشی تیابلاوکراوەتەوە بزن نانی شوان بخوات چاك نیە .

مانکا وەکو بە اشکرادەزیت . بە اشکراش کلك بکریت باشە .

نوشتە بەدیوارا هلواسریت تاثیری نابیت لمولا اکر نوشتەیان بو شیتەکان نوسی‌تیان بکریت بسریانا یابسر دلیانا دایدرون . ویا لە زیر‌ول کراسیانا بی‌سوتینن گلی گلی چاکترە .

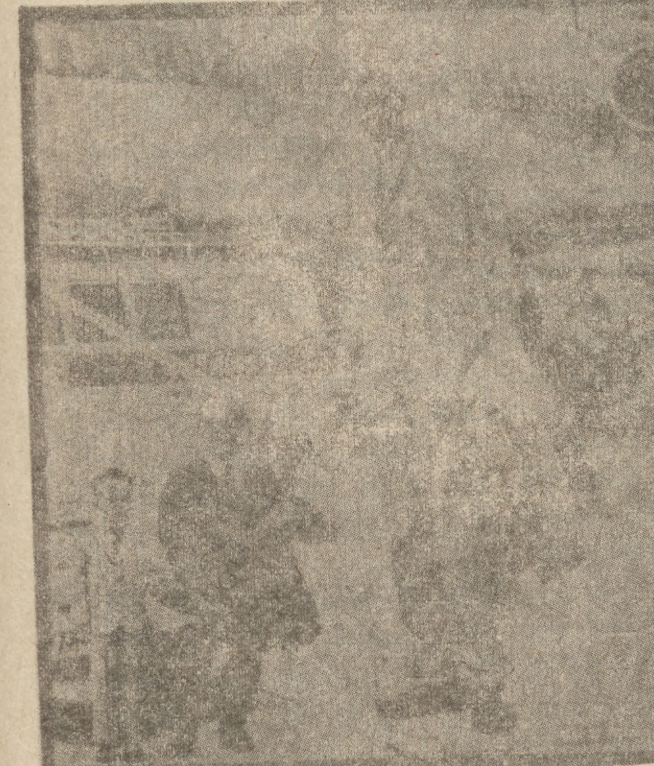

ئەلێن : پەنجەی دەستهەموو چون یەك نیە .. ئەمە قسەیەکی راستەو کەس لاری لێ نی یە ..
هەروەها بالاش چون یەك نی یەو ئەشێ زۆر درێژو کەلەگەت هەلکەوێت ، هەشە کورتەبنەوبێ نمووە ..
وە بالاش هەیە مام ناوەندیوجوانو رێكو پێکە .. ئەمانە هیچیان سەیر نین .. بەلام سەیر لەوەدایە کە وەك لەم وێنەیەدا دەرکەوتووە ، یەکێکی ئاوا درێژو ، دوانی ئاوا کورت لەجێگایەکەوە هەرسێکیان بۆجێگایەکی تر سەفەر بکەنو بە فرۆکەیەکیش بەرێکەون .. !!

لیدیا .. دوور لە دایکی

« سارینۆفا » منالێکی جوانی بووە ، ناویان ناوە « لیدیا » . سارینۆفا پلنگێکی مالی یە لە باخچەی ئاژەلی « ماتا »ی پایتەختی کۆماری کازاغستانی یەکێتی سۆڤیاتدا ئەژی .. بەلام ئەوەی سەر سور ئەهێنێتەوە ئەوەیە .. کە « سارینوفا » قایل نابێت شیربدات بە منالەکەیو بەخیوی کات .. لەگەل جوانیو رەزاسووکی بێچووەکەیدا ، کەچی حەز لەچارەی ناکات ، لەبەر ئەوە فەرمانبەرانی باخچەکە ناچاربوون کە (لیدیا) بەرن بۆ شارو لەوی بیسپێرن بەوانەی لە مەعهەدی وێژەو هونەر دائیش ئەکەن هەتاوەکو ئەوان بەخێوی بکەن .. ئەوانیش ناچار بە مەمکە شوشە شیری ئەدەنێو پەروەردەی ئەکەن .

تاوان لە ژاپۆن

ولاتە سەرمایەدارێکان رۆژبەرۆژ لە لەرۆخی ئالوزیو گەندەلیو دارزان زیاتر نزیك ئەبنەوەو ، لەگەل ئەو هەموو تەکنەلۆجیو بەروکەش پێشکەوتنەدا ، مۆرانەی تاوانو لەری لادانو سەرکێشی ، وەك خۆرەو مۆرانە ئەوریژیمانە دائەرزێنێتو بەرەو روخانو نەمانیان ئەبات .. بۆ نمونە لەسەر ئەم قسەیەمان لەماوەی شەش مانگدا لە ژاپۆن ٣٠ هەزار تاوان رووی داوە ، بەهۆی ئەم تاوانانەوە (١٧٢) هەزار کەس سزا دراوە ، بەگوێرەی ئەو سەر ژمێریانەی لەو ولاتەدا کراوە نیسبەتی تاوانی ئەم شەش مانگەی دوای یە ٢٪ی لە شەش مانگی سالی پار زیاترکردووە ، کە ئەمەش بەلگەیەکی تەواوی نابووتی ئەو رژێمانەیە .

کاریکاتێری ئەم جارەمان

بەبێ لقە ...!!

سواری نی یە

ئەسپ هەلی گرتوە

ئەگێرنەوە پینەچی یەك ژنێکی جوانو جەهێلی ئەبێ زۆر لووتی پیا ناهێنێ ، بە مێردەکەی ئەلێ : نەبێ بەقازی پێیەوە دانانیشێ ، میردەش ناچار ئەبێ لەگەل ژنەکەیا برۆن بۆ شوێنێ کەس نەیانناسێ لەوی دەست ئەکا بەخواپەرستی یەکی سەروم ، تا مەلای شار ئەمرێ ، ئەمیش کوێرە خەتێکی هەبوو کردیان بە مەلا ، نەخێر قازیش مرد ، لەبەر خوا پەرستی کردیان بەقازیو ئاواتی ژنە هانەدی ، قازیش زور لە پاشا خۆی نزیك کردەوەو پاشاش بە خاوەن کەشفو کەراماتی ئەزانی زۆر لەخۆی نزیك کردەوەو راویژی پێ ئەکرد . رۆژێ لەگەل خۆی بردی بۆ حەمام کەبۆ پاشا تەرخان کرابوو .. قازیش کە پاشای بەرووتی دی هەوەسی شەقێکی مزری هەلسا لەدواوە ، تاهیزی تیابوو هەرمێیەکی باشی گەیاندە پاشاو بەرەو دوا رای کردو پاشا بە شوێنەوە . پاشا وتی بۆ وات کرد ، ئەویش لەوەلاما وتی : کە بە چاوی کەشف تەماشای دیوی کەراماتم کرد زانیم گومەزی حەمامەکە ئەرووخێ ، منیش ئەوەندە تۆم خۆش ئەوێ ، لە تاوا زمانم بەسترا ، هەر ئەوەندەم پێ کرا شتێك بکەمو راکەم تۆش رزگارکەم ئێستەش نازانم چیم کردوە ئەوەندە ئەزانم حەمامەکە روخاوە ، پاشا ئەوەندەی تر لە خۆی نزیك کردەوە ، تا ئەوولاتە لەگەلو لاتێکی ترا بوو بەشەریان قازیش بۆ بەرەکەت لەگەل لەشکری پاشابوو ، بۆ کەنزیك لەشکری دوژمن بوونەوە ئەسپی رەسەن قازی کۆلەسواری هەلنەگرت بەرەولەشکری بەرامبەر ، ئەوان کەدی یان وا سوارێك بەتاقە سوارە هات وەیان زانی پالەوانی یەك دەستە ، چوزانن ئەسپ هەلی گرتوە ، هەموو لە ترسانا رایان کردو شکان ...منیش ئەلێم خوا بکا دووربین لە کۆلە سوارانی ئەسپ هەلگرتووی لە ئەنجاما کلاوی سەرمل شکاو .

رێبوارێك